

AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS BAUDŽIAMOJO KODEKSO
156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189¹, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199¹, 199², 200, 201,
203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224¹, 246, 248, 253, 255, 256, 267,
267¹, 270, 277 IR 281 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, KODEKSO PAPILDYMO 282¹
STRAIPSNU IR KODEKSO 177, 186 IR 298 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS
GALIOS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ADMINISTRACINIŲ NUSIŽENGIMŲ
KODEKSO 115, 122, 125, 137, 187, 205 IR 589 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR KODEKSO
PAPILDYMO 107¹, 113¹ IR 187¹ STRAIPSNIAIS ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
BAUDŽIAMOJO PROCESO KODEKSO 122, 151, 167 IR 225 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS KRIMINALINĖS ŽVALGYBOS ĮSTATYMO
NR. XI-2234 8 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 156, 176, 178, 180, 181, 182, 183, 184, 189¹, 190, 192, 195, 196, 197, 199, 199¹, 199², 200, 201, 203, 204, 206, 207, 208, 209, 212, 219, 220, 221, 222, 223, 224, 224¹, 246, 248, 253, 255, 256, 267, 267¹, 270, 277 ir 281 straipsnių pakeitimo, Kodekso papildymo 282¹ straipsniu ir Kodekso 177, 186 ir 298 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo (toliau – BK projektas), Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso (toliau – ANK) 115, 122, 125, 137, 187, 205 ir 589 straipsnių pakeitimo ir Kodekso papildymo 107¹, 113 ir 187¹ 474¹ straipsniais įstatymo (toliau – ANK projektas), Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodekso (toliau – BPK) 122, 151, 167 ir 225 straipsnių pakeitimo įstatymo (toliau – BPK projektas) ir Lietuvos Respublikos kriminalinės žvalgybos įstatymo Nr. XI-2234 (toliau – KŽĮ) 8 straipsnio pakeitimo įstatymo (toliau – KŽĮ projektas) projektai (toliau – Įstatymų projektai) parengti *siekiant* sistemiškai peržiūrėti Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso Specialiosios dalies normas, įvertinant valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) pagrįstumą, proporcingumą ir veiksmingumą, numatant proporcingą baudžiamąją atsakomybę už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas (įskaitant atitinkamų mažiau pavojingų nusikalstamų veikų dalinį arba visišką dekriminalizavimą), nustatant pagrįstas baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas bei subalansuojant ir proporcingai padidinant nusikaltimų sudėčių ekonominiais rodikliais pagrįstų požymių dydžius, kurie šiuo metu neatitinka tikrovės ir realios ekonominės padėties valstybėje ir dėl šios priežasties nėra adekvatūs įtvirtintos griežtos baudžiamosios atsakomybės atžvilgiu. Be to, Įstatymų projektais *siekiama* teisėsaugos ir teisminės institucijų pagrindinius išteklius pirmiausia orientuoti į pačių pavojingiausių, sudėtingiausių ir didžiausių žalą valstybei bei visuomenei darančių nusikaltimų išaiškinimą ir nagrinėjimą.

Kartu Įstatymų projektais *įgyvendinama* Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 193.6. p. nuostatos (Baudžiamojo kodekso ex post vertinimas) įgyvendinimo priemonę – subalansuoti valstybės baudžiamąją politiką, kad baudžiamoji atsakomybė būtų taikoma kaip *ultima ratio* priemonė ir kad būtų numatyta proporcinga baudžiamoji atsakomybė už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas (8.2.6 punktas)

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Baudžiamosios justicijos grupės (grupės vadovė Simona Mesonienė, tel. (+370) 60256889, el. p. simona.mesoniene@tm.lt) vyresnysis patarėjas Jevgenijus Kuzma (tel. (+370) 61851147, el. p. jevgenijus.kuzma@tm.lt).

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami Įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

1. Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) Specialiojoje dalyje įtvirtintos baudžiamosios teisės normos apibrėžia pagrindinius nusikalstamų veikų sudėčių požymius, kurių sugretinimas su konkrečiomis faktinėmis aplinkybėmis leidžia pagrįstai įvertinti, ar asmens neteisėtas veikimas gali būti laikomas nusikalstama veika (nusikaltimu ar baudžiamuoju nusižengimu), už kurios padarymą asmuo yra patraukiamas baudžiamojon atsakomybėn. Būtent baudžiamoji atsakomybė yra *pati griežčiausia atsakomybės forma* įtvirtinta nacionaliniuose įstatymuose, kuri sukelia pačias sunkiausias ir ilgai trunkančias pasekmes. Pažymėtina, kad BK 11 ir 12 straipsniuose yra įtvirtintos nusikaltimo ir baudžiamojo nusižengimo sampratos, kurios susideda iš dviejų pagrindinių elementų – 1) veikos pavojingumo ir 2) veikos (veikimas ar neveikimas) uždraudimo BK. Pavojingumo požymis *suponuoja įstatymų leidėjui pareigą* kiekvienu atveju, sprendžiant dėl galimybės kriminalizuoti visuomenėje nepageidaujamą elgesį, *įvertinti, ar atitinkama veika tikrai yra tiek pavojinga*, kad įstatymų leidėjas už tai numatytų pačią griežčiausią atsakomybės formą – baudžiamąją atsakomybę. Ši pareiga įstatymų leidėjui *kyla tiesiogiai* iš konstitucinių teisinės valstybės bei proporcingumo principų, iš kurių yra išvestas specialusis *baudžiamosios teisės, kaip krašutinės priemonės, principas (ultima ratio)*. Aptariamo principo turinys yra išsamiai apibrėžtas ne tik Lietuvos baudžiamosios teisės doktrinoje, bet ir Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo (toliau – Konstitucinis Teismas) praktikoje. Taip Konstitucinis Teismas savo nutarimuose yra konstatavęs, kad „<...> pagal Konstituciją įstatymų leidėjas baudžiamajame įstatyme nusikalstamomis gali įvardyti tik tas veikas, kurios yra iš tikrųjų pavojingos ir kuriomis iš *tikrųjų daroma didelė žala* asmens, visuomenės ir valstybės interesams arba dėl šių veikų kyla grėsmė, kad tokia žala bus padaryta“¹. Kartu Konstitucinis Teismas yra pabrėžęs, kad „<...> siekiant užkirsti kelią neteisėtoms veikoms, *ne visuomet yra tikslinga* tokią veiką pripažinti nusikaltimu, taikyti pačią griežčiausią priemonę – kriminalinę bausmę. Todėl kiekvieną kartą, kai reikia spręsti, pripažinti veiką nusikaltimu ar kitokiu teisės pažeidimu, labai svarbu įvertinti, kokių rezultatų galima pasiekti kitomis, *nesusijusiomis su kriminalinių bausmių taikymu*, priemonėmis (administracinėmis, drausminėmis, civilinėmis sankcijomis ar visuomenės poveikio priemonėmis ir pan.)“². Konstitucinis Teismas, atskleisdamas baudžiamosios atsakomybės, kaip krašutinės priemonės, turinį, pažymėjo, kad *ultima ratio* principas pirmiausia iškelia tam tikrus racionalius reikalavimus pripažįstant veikas nusikalstamomis ir reiškiasi kaip suvokimas, kad legitimus kriminalizavimo aktas turi būti pagrįstas ne tik vertinamo elgesio pavojingumu ir ginamo teisinio gėrio svarba, *bet ir baudžiamosios atsakomybės būtinumu, efektyvumu ir ekonominiu tikslingumu*. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (toliau – LAT) nutartyse taip pat laikosi nuoseklios pozicijos, kad baudžiamoji atsakomybė demokratinėje visuomenėje *turi būti suvokiama* kaip krašutinė, paskutinė priemonė (*ultima ratio*), naudojama saugomų teisinių gėrių, vertybių apsaugai tais atvejais, kai švelnesnėmis priemonėmis tų pačių tikslų negalima pasiekti.³

Atkreiptinas dėmesys, kad *ultima ratio* principas veikia ne tik sprendžiant dėl naujų nusikalstamų veikų įtvirtinimo baudžiamajame įstatyme, bet *kartu laikytinas pagrįstu teisiniu pagrindu atlikti BK Specialiosios dalies normų sisteminę peržiūrą*, kurią atlikus, prieinama išvados, kad atitinkamos baudžiamojo įstatymo normos dėl neproporcingo, perteklinio ar nepagrįstai griežto kriminalizavimo *neatitinka baudžiamosios atsakomybės, kaip krašutinės priemonės, principo*.

2. Atsižvelgiant į Lietuvos teismų praktikoje akcentuotus valstybės baudžiamosios politikos formavimo kriterijus, pažymėtina, kad pastarojo dešimtmečio Lietuvos baudžiamojo

¹ Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. gruodžio 29 d., 2006 m. sausio 16 d. nutarimai.

² Konstitucinio Teismo 1997 m. lapkričio 13 d., 2005 m. lapkričio 10 d. nutarimai.

³ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. spalio 6 d. ir 2011 m. gegužės 24 d. nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-369/2009 ir Nr. 2K-262/2011.

įstatymo pakeitimai, Teisingumo ministerijos vertinimu, didžiaja dalimi *buvo orientuoti į valstybės baudžiamosios politikos griežtinimą* ir Lietuvos baudžiamajoje politikoje, įskaitant teisėkūros aspektą, iki šiol vis dar jaučiama bei pasireiškia iš sovietmečio paveldėta ir anuomet vyravusi baudimo ideologija. Atitinkamai, nuo pat 2003 m. BK įsigaliojimo buvo nuosekliai griežtinamos BK Specialiosios dalies straipsnių sankcijos, smarkiai padidinti baudos bausmės dydžiai, įtvirtintos naujos baudžiamajo poveikio priemonės, dėsningai kriminalizuojamos vis naujos (kartais abejotino turinio ir (ar) pavojingumo) nusikalstamos veikos bei kuriamos papildomos baudžiamajo įstatymo specialiosios normos, nustatant vis skirtingus baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentus bei pagrindus ir pan. Tuo tarpu baudžiamajo įstatymo pakeitimai (įskaitant ir teisėkūros pasiūlymus, kurie taip ir nebuvo priimti), kurie nurodytu laikotarpiu būtų orientuoti į valstybės baudžiamosios politikos švelninimą, harmonizavimą ar stabilizavimą, buvo pakankamai reti (pavieniai), be to, dažnu atveju fragmentiško pobūdžio ir (ar) sistemiškai tinkamai nesuderinti su kitomis baudžiamajo įstatymo normomis, todėl kompleksiskai nesprendavę tam tikros teisinio reguliavimo spragos ir (ar) problemos. Tam tikrais atvejais aukščiau nurodyti pakeitimai tik dar labiau prisidėdavo prie BK Specialiosios dalies sistemos išbalansavimo bei jos normų tarpusavio nesuderinamumo.

3. BK Specialiosios dalies normų, įskaitant ir pastarojo dešimtmečio baudžiamajo įstatymo pakeitimus, sisteminė analizė leidžia konstatuoti ir tai, kad galiojantis baudžiamosios atsakomybės už tam tikrus nusikaltimus reglamentavimas, *įskaitant baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas*, šiandien *aiškiai stokoja nuoseklumo ir yra išbalansuotas*, o kai kurios baudžiamajame įstatyme nurodytos baudžiamosios atsakomybės (kaip *ultima ratio* priemonės) *atsiradimo ribos yra neadekvačiai mažos bei neatitinka* realios ekonominės situacijos valstybėje, todėl baudžiamosios teisės priemonių taikymas tokiais atvejais *kvestionuotinas ir proporcingumo aspektu*. Pavyzdžiui, BK 178, 182–184 ir kt. straipsniuose nurodytais atvejais baudžiamoji atsakomybė kaltininkui atsiranda ir asmuo yra laikomas padaręs *nusikaltimą* (o ne, pavyzdžiui, baudžiamąjį nusižengimą) *vos už 5 MGL dydžio sumą* (250 eurų) viršijančio turto vagystę, sukčiavimą, iššvaistymą ir pan. Be to, *net ir mažesnio* negu 5 MGL vertės turto vagystė, sukčiavimas, iššvaistymas ir pan. pažeidimai vis vien laikytini *ultima ratio* priemonių reguliavimo objektu, kadangi pastarieji pažeidimai BK laikytini baudžiamaisiais nusižengimais. Tuo tarpu net ir *panašaus pobūdžio* nusikaltimų sudėtyse BK taip pat įtvirtintos *tarpusavyje nederančios* (ir dažnu atveju *neadekvačiai mažos*) baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos, o kai kuriais atvejais baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba *apskritai nėra apibrėžta* (pavyzdžiui, BK 179, 188, 203, 208, 239, 241, 246, 278 ar pan. straipsnių atvejais). Pavyzdžiui, BK 192, 220, 221 straipsniuose nurodytais atvejais baudžiamoji atsakomybė kaltininkui atsiranda jau *nuo 100 MGL dydžio sumos* (5000 eurų), BK 199–200, 205, 206, 209, 211 ir pan. straipsnių atvejais – *nuo 150 MGL dydžio sumos* (7500 eurų), BK 217–218 straipsnių atvejais – *nuo 250 MGL dydžio sumos* (12500 eurų), o BK 175¹, 189¹ ir 202 straipsniuose (BK 202 straipsnio 1 dalies atveju – atsižvelgiant į ANK 127 straipsnio 5 dalį) nurodytais atvejais – *nuo 500 MGL dydžio sumos* (25000 eurų). Tuo tarpu BK 219 straipsnyje nurodytu atveju baudžiamosios atsakomybės (kaip už nusikaltimo padarymą) atsiradimo momentas dėl neaiškių motyvų apskritai *siejamas tik su 10 MGL dydžio riba*. Manytina, kad toks teisinis reguliavimas yra ne tik *tarpusavyje nesuderintas, bet ir ne visais atvejais tinkamai atspindintis* baudžiamajame įstatyme tam tikrų nurodytų nusikalstamų veikų *tikrąjį pavojingumą*. Kartu toks reglamentavimas *užkerta kelią* teisėsaugos institucijoms ir teismams *orientuoti savo pagrindinius resursus į ištis pavojingiausių pažeidimų išaiškinimą ir nagrinėjimą* bei tik už pačius pavojingiausius atvejus taikyti atgrasančias *ultima ratio* priemones ir nusikalstamų veikų realųjį pavojingumą atitinkančias kriminalines bausmes.

Aptariamuoju aspektu atkreiptinas dėmesys į tai, kad kitose Europos valstybėse dydžiai, kurie siejami su baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba (pvz., turtinių, ekonominių ar finansinių nusikaltimų), dažnai yra didesni nei Lietuvoje. Pavyzdžiui, baudžiamoji atsakomybė už *turtinius nusikaltimus* (palyginimui, Lietuvoje – nuo 250 eurų turto vertės – nusikaltimas, o nuo 150 eurų – baudžiamasis nusižengimas) *Ispanijoje* atsiranda, kai pagrobto turto vertė viršija 400 eurus,

Čekijoje – kai tokio turto vertė viršija 196 eurus⁴, *Latvijoje* – kai tokio turto vertė viršija 430 eurus, *Vengrijoje* vagystė laikoma nusikaltimu, kai pagrobto turto vertė viršija 1500 eurų (kai pagrobto turto vertė viršija 150 eurų, bet neviršija 1500 eurų – laikoma baudžiamuoju nusižengimu) ir pan. Kalbant apie *nusikaltimus finansams*, pavyzdžiui, *Estijoje* baudžiamoji atsakomybė už mokesčių vengimą atsiranda tik tada, kai tai susiję su didele žala, kuri apibrėžiama kaip viršijanti 40 000 eurų sumą, *Latvijoje* – kaip viršijanti 21 500 eurų sumą, *Italijoje* – nuo 30 000 iki 100 000 eurų (palyginimui, Lietuvoje finansiniuose nusikaltimuose baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba siejama vos su 5000 eurų suma). Tuo tarpu, pavyzdžiui, *Slovėnijoje* baudžiamoji atsakomybė už mokesčių vengimą atsiranda tik tais atvejais, kai išvengtų mokesčių suma taip pat susijusi su didele (žymia) turtine nauda. Panašus reguliavimas, kai už mokesčių vengimą baudžiamoji atsakomybė kyla tik tada, kai mokesčių suma susijusi su didele turtine nauda ar reikšminga (žymia) žala, numatyta *Norvegijoje*, *Čekijoje*, *Ukrainoje* ir kt. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad net ir tose valstybėse, kuriose nenumatyta konkreti turto vertė ar konkreti padarytos žalos dydžio pinigine išraiška, nuo kurių atsiranda baudžiamoji atsakomybė, nusikalstamų veikų sudėtys konstruojamos taip, jog, akivaizdu, kad baudžiamoji atsakomybė kyla tik tada, kai tai susiję su didelės vertės turtu arba kai padaryta ištis didelė žala, t. y. akcentuojamas baudžiamosios teisės kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*) efektas – baudžiamoji atsakomybė siejama su pačiais pavojingiausiais ir didžiausią žalą visuomenei bei valstybei darančiais nusikaltimais.

3.1. Sistemiskai įvertinus BK Specialiosios dalies *nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių* požymius, *ypač* susijusius su didelės turtinės žalos, stambaus masto, didelės vertės turto ir kt. panašiais dydžiais, pažymėtina, kad *daugeliu atvejų* (pavyzdžiui, BK XXVIII skyriaus normose, BK 199–200, 239, 241, 246, 280 ir kt. straipsniuose) baudžiamajame įstatyme įtvirtintas (arba, kur neįtvirtintas, teismų praktikoje nustatomas) *vos 250 MGL dydis* (12500 eurų), *kurio viršijimas yra pakankamas pagrindas* tam tikro nusikaltimo kvalifikuotai sudėčiai apibrėžti ir šio nusikaltimo, kaip taisyklė, priskyrimui *sunkių* nusikaltimų kategorijai. Šiuo aspektu pažymėtina, kad kai kuriais atvejais BK nustatyti *identiški* (BK 217–218 straipsniuose – 250 MGL dydis) arba *net žymiai didesni* (BK 175¹, 202, 189¹ straipsniuose – 500 MGL dydis) analogiškų nusikaltimo sudėties požymių (stambaus masto, didelės turtinės žalos ir pan.) dydžiai *vien tik baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentui* (o ne veikos kvalifikuotai sudėčiai – sunkaus nusikaltimo) *apibrėžti*. Kartu akcentuotina, kad kitais atvejais BK nurodyti jau *didesni* arba *ženkliai didesni* veikas kvalifikuojančių požymių dydžiai – pavyzdžiui, BK 219, 221 straipsniuose – 500 MGL dydis, o 220 straipsnyje – 750 MGL dydis⁵. Atsižvelgiant į tai, pirmiausia pažymėtina, kad minėtų nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymių dydžiai baudžiamajame įstatyme *nėra tarpusavyje suderinami ir subalansuoti*. Be to, nurodytų nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymių dydžiai (pavyzdžiui, „tradicinis“ 250 MGL dydis) *yra itin atitrūkę* nuo tikrovės bei *neatitinka* dabartinės realios ekonominės padėties valstybėje (*lyginant* su tuo laikotarpiu, kai šių kvalifikuotų požymių dydžiai BK buvo įtvirtinti), *neatspindi* šiandienos tokių *sunkių* nusikaltimų *tikrojo* pavojingumo pobūdžio ir sunkiais nusikaltimais realiai padaromos žalos, kurių dydžiai nusikalstamų veikų stambaus masto ar didelės turtinės žalos padarymo praktiniais atvejais *smarkiai viršija* BK nustatytą bendrąjį 250 MGL (ar netgi ir 500 MGL) dydžio standartą, ir dėl šių priežasčių yra *akivaizdžiai per maži bei, vargu, ar gali būti pakankamu, adekvačiu ir proporcingu šių nusikaltimų priskyrimo prie sunkių nusikaltimų kategorijos pagrindu*. Aptariamam aspektu papildomai pažymėtina, kad Konstitucinis Teismas savo jurisprudencijoje yra pažymėjęs, kad, vadovaujantis konstituciniais teisingumo ir teisinės valstybės principais, baudžiamajame įstatyme nustatytos bausmės *turi būti teisingos*, o bausmės ir jų dydžiai baudžiamajame įstatyme turi būti diferencijuojami atsižvelgiant į

⁴ Teisingumo ministerijos turimais duomenimis, Čekijoje svarstomos atitinkamos BK pataisos, kuriomis baudžiamajame įstatyme siūloma dvigubinti visas jame nurodytas turto (dalyko) vertes, padarytos žalos, gautos naudos ir pan. dydžius.

⁵ Aptariamam aspektu pažymėtina ir tai, kad BK 212 straipsnio 1 dalyje nurodytas *dar vienas* (skirtingas) didelės turtinės žalos 150 MGL dydis (*mažiausias visame BK su didele turtine žala susijęs dydis*), *įnešantis papildomos sumaišties ir neaiškumo*, siekiant baudžiamajame įstatyme sistemiskai suvokti didelės turtinės žalos, stambaus masto, didelės vertės turto ir pan. pobūdžio požymių sampratą bei šių požymių dydžių unifikuotą išraišką.

nusikalstamų veikų pavojingumą. Kartu teisingumo ir teisinės valstybės konstituciniai principai suponuoja, kad už teisės pažeidimus valstybės nustatomos *poveikio priemonės turi būti proporcingos (adekvačios)* teisės pažeidimui, turi atitikti siekiamus teisėtus ir visuotinai svarbius tikslus⁶. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, būtina nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymius (susijusius su MGL dydžiais) *tarpusavyje subalansuoti bei adekvačiai ir proporcingai padidinti*.

Kartu paminėtina, kad kitose Europos valstybėse nusikalstamas veikas kvalifikuojantys požymiai, kurie yra išreikšti konkrečia pinigine išraiška, dažnai yra *gerokai didesni* už tuos, kurie įtvirtinti Lietuvos baudžiamajame įstatyme. Pavyzdžiui, kalbant apie *turtinius nusikaltimus*, *Vengrijoje* didelės vertės turto vagyste laikomas turto, kurio vertė viršija 14 600 eurų, bet neviršija 146 300 eurų sumos, pagrobimas. Palyginimui, jeigu *Lietuvoje* didelės vertės turto (t. y. viršijančio 12 500 eurų) pagrobimas gresia laisvės atėmimo iki 8 metų bausmė, tai *Vengrijoje* laisvės atėmimo nuo 2 iki 8 m. bausmė gresia už tokio turto pagrobimą, kurio vertė viršija 146 300 eurų, bet neviršija 1463000 eurų (ir tai laikoma ypač didele verte). *Čekijoje* turtinius nusikaltimus kvalifikuoja didelės (reikšmingos) žalos padarymas (gresia laisvės atėmimo bausmė iki 8 m.), o didelė žala apibrėžiama kaip žala, kuri sudaro ne mažiau kaip apie 19 600 eurų (viršutinė riba dar didesnė – apie 196 000 eurų). *Lenkijoje* turtiniais nusikaltimais padaroma didelė žala siejama su 230 000 eurų suma, itin didelė žala siejama su 460 000 eurų suma. *Slovakijoje* turtiniais nusikaltimais padaroma didelė žala siejama su 26 600 eurų suma (už tai numatyta laisvės atėmimo nuo 3 iki 10 m. bausmė), itin didelė žala siejama su 132 500 eurų suma (už tai numatyta laisvės atėmimo nuo 10 iki 15 m. bausmė). *Austrijoje* turtiniais nusikaltimais padaroma didelė žala siejama su 300 000 eurų suma, tuo tarpu *Rumunijoje* turtinius nusikaltimus kvalifikuoja „rimtų pasekmių“ požymis (apibrėžiamas, kaip viršijantis 400 000 eurų sumą). Kalbant apie *nusikaltimus finansams*, pavyzdžiui, *Lenkijoje* mokestinius nusikaltimus kvalifikuojantys požymiai yra didelė išvengtų mokesčių suma (viršija 300 000 eurų) ir ypatingai didelė mokesčių suma (viršija 600 000 eurų), *Estijoje* – didelė žala (viršija 40 000 eurų) ir ypač didelė žala (viršija 400 000 eurų), *Austrijoje* – žymi žala (viršija 5 000 eurų) ir ypač didelė žala (viršija 300 000 eurų), *Slovakijoje* – didelė turtinė žala (viršija 133 000 eurų) ir pan.

Galiausia paminėtina ir tai, kad 2017 m. liepos 5 d. *Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis* nuostatos, kuriomis Europos Sąjungos lygmeniu harmonizuojamos nusikaltimų apibrėžimai (kurios savo pobūdžiu prilygsta BK nurodytiems tam tikriems turtinio, ekonominio ar finansinio pobūdžio nusikaltimams) ir sankcijos Sąjungos finansinių interesų apsaugos srityje, nurodo, kad šioje direktyvoje nurodytomis nusikalstamomis veikomis *padaryta žala arba gauta nauda yra didelė, kai ji susijusi bent su daugiau nei 100 000 eurų*. Už tokius direktyvos kontekste sunkius atvejus reikalaujama bausti ne trumpesnėmis kaip 4 metų laisvės atėmimo bausmėmis. Tuo tarpu, Lietuvos baudžiamajame įstatyme nurodytais atvejais už šioje direktyvoje nurodytus nusikaltimus *baudžiama netgi dvigubai griežčiau* (pavyzdžiui, iki 8 metų laisvės atėmimo bausmėmis) už 8 kartus mažesnę padarytą žalą arba gautą naudą (t. y. vos už 250 MGL (12 500 eurų) – BK 182, 183, 184 ir pan. straipsnių atvejais) arba *ne trumpesnėmis kaip 4 metų laisvės atėmimo bausmėmis* net už 13 kartų mažesnę padarytą žalą (t. y. vos už 150 MGL (7500 eurų) – BK 205, 206, 207 ir pan. straipsnių atvejais) negu to reikalauja minėtos direktyvos nuostatos. *Tokia didelės turtinės žalos požymio suvokimo disproporcija akivaizdžiai parodo Lietuvos baudžiamajame įstatyme nurodytą didelės turtinės žalos dydžių nepakankamumą*.

3.2. Taip pat svarbu atkreipti dėmesį į tai, kad šiuo metu baudžiamajame įstatyme įtvirtinti tiek baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentai (pavyzdžiui, vos 5 MGL vertės turto pagrobimas laikomas netgi nusikaltimu), tiek nusikaltimų kvalifikuoti požymiai (pavyzdžiui, vos 250 MGL dydžio žala traktuojama kaip didelė ir laikoma kvalifikuotu požymiu ir atitinkamai sunki nusikaltimu) *neatitinka realios valstybės ekonominės padėties*, kuri yra smarkiai pasikeitusi

⁶ Konstitucinio Teismo 2003 m. birželio 10 d., 2004 m. sausio 26 d., 2005 m. lapkričio 3 d., 2008 m. sausio 21 d. nutarimai.

nuo 2003 m., kai įsigaliojo BK. Pavyzdžiui, šiuo metu didelės turtinės žalos dydis ekonominiuose nusikaltimuose yra mažiausias visame BK – vos 150 MGL (7500 eurų). Atitinkamai, toks mažas turtinės žalos dydis *neatitinka* ekonominių nusikaltimų pobūdžio bei verslo santykiuose operuojamų ekonominių dydžių, kartu *akivaizdžiai per mažas* žalos dydis ne tik neatspindi tikrojo nusikalstamų veikų pavojingumo ir jomis realiai padaromos žalos, bet taip pat *nulemia nepagrįstai neproporcingą baudžiamosios teisės intervenciją į verslo santykius*. Todėl baudžiamojo pobūdžio priemonių taikymas už nusikalstamas veikas, kurių sunkumas apibrėžiamas per atitinkamus ekonominius rodiklius (MGL), neatitinkančius realios ekonominės šalies situacijos, yra *kvestionuotinas* ne tik *ultima ratio* kontekste, bet ir griežtų sankcijų už abejotino pavojingumo nusikalstamų veikų padarymą taikymo aspektu. Kaip minėta, galiojančio baudžiamojo įstatymo redakciją lyginant su 2003 m. įsigaliojusi BK, pavyzdžiui, baudų dydžiai už nesunkius, apysunkius ir sunkius nusikaltimus *padidinti net 20 kartų*, baudos už baudžiamuosius nusižengimus, neatsargius nusikaltimus ar baudos juridiniams asmenims *padidintos 10 kartų*. Tačiau *pats MGL dydžio turinys*, kuriuo apibrėžiamos baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos bei nustatomos kvalifikuojančios nusikaltimų sudėty, *iš esmės nesikeitė*. Viso baudžiamojo įstatymo galiojimo laiku MGL dydis buvo apie 36–37 eurai, ir tik nuo 2018 m. sausio 1 d. buvo padidintas iki 50 eurų. *Būtų klaidinga teigti, kad tai, kas buvo laikoma, pavyzdžiui, didelės vertės turtu ar didele turtine žala 2003 m., nepakito ir šiandien reiškia tą patį.* Galiojančio reguliavimo nuostatos reiškia, kad tiek nusikalstamų veikų pavojingumas, tiek baudžiamosios atsakomybės ribos, tiek nusikaltimų kvalifikuoti požymiai *skaičiuojami pagal iš esmės nepakitusius ekonominius dydžius* (nes nesikeitė (nedidėjo) ne tik BK Specialiosios dalies straipsniuose nurodyti MGL dydžiai, kuris apibrėžia baudžiamosios atsakomybės ribas ar nusikalstamų veikų kvalifikuojančius požymius, bet ir paties MGL turinys padidėjo (nuo 2018 m. sausio 1 d.) tik nežymiai), o, pavyzdžiui, baudos (kaip kriminalinės bausmės), skiriamos už tų pačių nusikalstamų veikų padarymą, dydžiai, kaip minėta, buvo padidinti net iki 20 kartų.

Atkreiptinas dėmesys ir į pagrindinių socialinių rodiklių pokyčius lyginant 2003 m. galiojusius dydžius su nuo 2021 m. sausio 1 d. įsigaliojusia dydžiais. Pavyzdžiui, minimalioji mėnesinė alga, minimalus valandinis atlygis *išaugo 5 kartus*, valstybinė socialinė draudimo bazinė pensija, vidutinis darbo užmokestis šalies ūkyje (bruto), neskaičiuojant individualių įmonių – *daugiau nei 4 kartus* ir pan. Tačiau MGL dydis, t. y. jo turinys, kaip minėta, iš esmės pakito gana nežymiai. Akivaizdu, kad BK įtvirtinti atitinkami ekonominiai rodikliai ar dydžiai *negali egzistuoti atsietai* nuo ekonominio šalies vystymosi ir kitų socialinių – ekonominių aplinkybių, todėl *būtinai šių dydžių nuoseklus padidinimas bei tarpusavio subalansavimas, kuris labiau atitiktų* šių dienų valstybės ekonominę padėtį, *tinkamai atspindėtų* nusikalstamų veikų (ypač sunkesnių nusikaltimų) esmę ir pavojingumo pobūdį, taip pat *pagrįstų* itin griežtų bausmių, numatytų už jų padarymą, taikymo poreikį, tikslingumą ir proporcingumą.

4. Pažymėtina, kad BK Specialiojoje dalyje įstatymų leidėjas įtvirtino nemažai *vertinamųjų* nusikalstamos veikos sudėties požymių, *susijusių su nusikaltimu padaryta (didele) turtine žala, didele turto verte ir pan.*⁷, baudžiamajame įstatyme *nepateikdamas* jokio šių vertinamųjų požymių turinio išaiškinimo (nors visais atvejais šių požymių turinį apibrėžti nėra sunku), dėl ko šių baudžiamojo įstatymo normų taikymo *ribos tampa pakankamai neapibrėžtomis* bei iš esmės priklausančiomis nuo *ad hoc* individualaus atvejo aplinkybių bei išskirtinai nuo teisės taikytojo diskrecijos. Nors vertinamųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių vartojimas BK yra neišvengiamas dalykas, vis dėlto, baudžiamajame teisėkūroje jie turėtų būti *pasitelkti tik išskirtiniais atvejais*, kai tokio požymio turinio formalizavimas BK yra teisės technikos požiūriu neįmanomas ir (ar) neracionalus. Atsižvelgiant į tai, aptariamuoju aspektu būtina *sistemiškai peržiūrėti* baudžiamajame įstatyme įtvirtintus vertinamuosius požymius, pateikiant *kai kurių šių vertinamųjų požymių apibrėžtis* BK (pavyzdžiui, apibrėžiant padarytos (didelės) turtinės žalos dydžius ir

⁷ Pavyzdžiui, BK 179, 181, 188, 208, 239, 241, 246, 278, 280–281, 285 ir kt. straipsniuose įtvirtinti vertinamieji nusikalstamos veikos sudėties požymiai.

išreiškiant juos MGL sumomis, apibrėžiant didelės turto vertės dydžius ir pan.), siekiant aiškiai nustatyti baudžiamosios atsakomybės taikymo ribas (kas ypač svarbu sunkių nusikaltimų kaltininkui inkriminavimo atvejais).

5. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad dabartinis teisinis reguliavimas, tinkama apimtimi nederantis su specialiaisiais baudžiamosios teisės principais (pavyzdžiui, *ultima ratio*, proporcingumo ir pan.), modernios baudžiamosios politikos tendencijomis bei juridinės technikos reikalavimais, *nepagrįstai bei neproporcingai apkrauna kompetentingas valstybės institucijas* (ikiteisminio tyrimo įstaigas, prokuratūrą, teismus), atsakingas už ikiteisminio tyrimo organizavimą ir baudžiamųjų bylų nagrinėjimą. Baudžiamasis procesas dėl savo pobūdžio ir sudėtingumo *reikalauja ne tik didelių žmogiškųjų išteklių, bet ir ženklių valstybės biudžeto lėšų*. Kiekvienos baudžiamosios bylos nagrinėjimas turėtų būti pagrįstas realiu poreikiu, ginant žmogaus ir piliečio teises bei laisves, visuomenės ir valstybės interesus, greitai bei išsamiai atskleisti nusikalstamas veikas ir tinkamai pritaikyti įstatymą, kad nusikalstamą veiką padaręs asmuo būtų teisingai nubaustas ir niekas nekaltas nebūtų nuteistas. Tačiau atlikta sisteminė BK Specialiosios dalies normų analizė suponuoja išvadą, kad dabartinis baudžiamųjų teisinių santykių reglamentavimas, kiek jis susijęs su atitinkamų nusikalstamų veikų įtvirtinimu BK, *nepagrįstai apkrauna* ikiteisminio tyrimo įstaigas, teismų sistemą (*ypatingai* aukštesnės instancijos teismus), o nepagrįstai padidintas šių institucijų darbo krūvis ne tik prailgina ir taip pakankamai ilgą baudžiamųjų bylų nagrinėjimo trukmę, bet ir *smarkiai apriboja teisėsaugos ir teisminių institucijų galimybes* tinkamai orientuoti pagrindinius išteklius *būtent į pačių pavojingiausių ir didžiausių žalą valstybei bei visuomenei darančių nusikaltimų išaiškinimą*.

Manytina, kad valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) sisteminis harmonizavimas ir subalansavimas, numatant proporcingą baudžiamąją atsakomybę už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas (įskaitant tam tikrų nusikalstamų veikų dalinį ar visišką dekriminalizavimą), nustatant pagrįstas ir tam tikrų nusikaltimų tikrąjį pavojingumą tinkamai atspindinčias baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas bei subalansuojant ir proporcingai padidinant tam tikrų nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymių dydžius, *ženkliai sumažintų* ikiteisminio tyrimo įstaigų bei teismų perteklinį darbo krūvį, užtikrintų, kad tiek pirmosios, tiek aukštesnės instancijos teismai (apygardų teismai bei Lietuvos apeliacinis teismas) *nenagrinėtų* mažiau pavojingų nusikalstamų veikų, o turimus žmogiškuosius išteklius *galėtų efektyviau paskirstyti* pačių sudėtingiausių baudžiamųjų bylų nagrinėjimui, kas kartu su bendro baudžiamųjų bylų nagrinėjimo krūvio sumažėjimu leistų *sutrumpinti* baudžiamųjų bylų nagrinėjimo laiką (tuo pačiu *sutaupant* ir valstybės lėšas) bei užtikrintų kokybiškesnį baudžiamąjį procesą.

6. Kartu pažymėtina ir tai, kad tinkamai nesubalansuota valstybės baudžiamoji politika ir nepagrįstai griežtas baudžiamumas, numatytas už pakankamai nepavojingus nusikaltimus, *iš esmės nulemia ir su įkalinimo įstaigų perpildymu susijusias problemas*. Pažymėtina, kad pastarųjų metų baudžiamųjų bylų nagrinėjimo statistika rodo, kad terminuoto laisvės atėmimo bausmė Lietuvoje *vis dar yra viena dažniausių* skiriamų bausmių (pavyzdžiui, 2015 m. ir 2016 m. tai buvo dažniausiai teismų skiriama bausmė, paskirta atitinkamai 5286 ir 5029 kartus; 2017 m. ir 2018 m. – antra dažniausiai skiriama bausmė, paskirta atitinkamai 5140 ir 4882 kartus; atitinkamai 2019 m. laisvės atėmimo bausmė buvo paskirta 4307, o 2020 m. – 3389 kartus). Europos Sąjungos (toliau – ES) valstybėse su laisvės atėmimu susijusios bausmės taikomos *daug rečiau* nei Lietuvoje, pavyzdžiui: Vokietijoje – 5,4 proc. nuteistųjų, Danijoje – 6,8 proc. nuteistųjų, Anglijoje ir Velse – 7,5 proc. nuteistųjų, Lenkijoje – 9,2 proc. nuteistųjų, Vengrijoje – 11,6 proc. nuteistųjų, Prancūzijoje – 17,8 proc. nuteistųjų, Nyderlanduose – 23 proc. nuteistųjų. Tuo tarpu Lietuvoje, pavyzdžiui, vien per 2020 metus terminuoto laisvės atėmimo bausmė buvo *skiriama kas penktam nuteistajam*, o terminuoto laisvės atėmimo bausmė kartu su arešto bausme sudarė *40 proc. visų teismų paskirtų bausmių nuteistiesiems*. Pažymėtina ir tai, kad Lietuvos baudžiamajai politikai vis dar būdinga ne tik dažnas su laisvės atėmimu susijusių bausmių taikymas, bet ir tai, kad skiriamos terminuoto laisvės atėmimo bausmės *yra itin griežtos, orientuotos į ilgalaikį nuteistųjų izoliavimą*. Pavyzdžiui, 2020 m. duomenimis, Lietuvos pataisos įstaigose daugiau nei pusė visų nuteistųjų (55,5 proc.) atlieka *ilgesnes nei 5 m. laisvės atėmimo*

bausmes. Tuo tarpu ES ilgesnes nei 5 m. laisvės atėmimo bausmes atlieka ženkliai mažesnė nuteistųjų dalis, pavyzdžiui: Lenkijoje – 16,1 proc., Nyderlanduose – 20,4 proc., Austrijoje – 22 proc., Danijoje – 25,7 proc., Švedijoje – 27,3 proc., Slovėnijoje – 27,8 proc., Čekijoje ir Suomijoje – 31,7 proc., Slovakijoje – 34,3 proc., Kroatijoje – 34,7 proc., Liuksemburge – 34,9 proc., Prancūzijoje – 35,6 proc., Estijoje – 38,7 proc. ir pan. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Lietuvoje, pavyzdžiui, *net ir už turtinius nusikaltimus*, kurie paprastai nesusiję su pavojumi žmogaus gyvybei ar sveikatai, dėl nepagrįstai griežto turtinių nusikaltimų baudžiamumo BK *gana dažnai skiriamos būtent laisvės atėmimo bausmės*. 2020 m. duomenimis, Lietuvoje vien už vagystes laisvės atėmimo bausmę atlieka 12 proc. visų nuteistųjų. Tuo tarpu kitose valstybėse už vagystes kalinių asmenų skaičius yra gerokai mažesnis: Ispanijoje – 4 proc., Norvegijoje – 5 proc., Italijoje – 5,6 proc., Švedijoje – 7,5 proc., Suomijoje – 9,7 proc. ir pan. Į laisvės atėmimo bausmę orientuota baudžiamoji politika, *neproporcingai ilgi* šios bausmės terminai, *perpildytos* įkalinimo įstaigos rodo ne tik vyraujančias baudžiamosios politikos tendencijas Lietuvoje, kurios neatitinka demokratinų valstybių baudimo tradicijų bei principų, bet sukelia ir kitų neigiamų padarinių ne tik nuteistiesiems, bet ir pačiai valstybei. Dėl laisvės atėmimo vietų perpildymo nuteistieji kreipiasi į teismus dėl netinkamų kalinimo sąlygų konstatavimo ir atitinkamai *dėl neturtinės žalos priteisimo*, o tai valstybei kainuoja ženkliai biudžeto lėšas. Pavyzdžiui, 2015 m. dėl netinkamų kalinimo sąlygų Teisingumo ministerija tokiems asmenims išmokėjo 1 066 200 eurų, 2016 m. – 1 358 000 eurų, 2017 m. – 849 300 eurų, 2018 m. – 750 000 eurų, 2019 m. – 466 400 eurų, o per 2020 m. – 296 900 eurų. Be to, laikant nuteistuosius perpildytose laisvės atėmimo vietose *iškyla nemažai saugumo iššūkių* – išauga personalo darbo rizikingumas, atsiranda pasipriešinimo pareigūnams atvejų, daugėja pačių nuteistųjų tarpusavio konfliktų.

Manytina, kad valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) sisteminis harmonizavimas ir subalansavimas, numatant proporcingą baudžiamąją atsakomybę už mažiau pavojingas nusikalstamas veikas (įskaitant tam tikrų nusikalstamų veikų dalinį ar visišką dekriminalizavimą), nustatant pagrįstas ir tam tikrų nusikaltimų tikrąjį pavojingumą tinkamai atspindinčias baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribas bei subalansuojant ir proporcingai padidinant tam tikrų nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymių dydžius, *ženkliai prisidėtų* prie proporcingos baudžiamosios politikos formavimo bei *užtikrintų*, kad laisvės atėmimo bausmė būtų skiriama rečiau ir (ar) jos trukmė sutrumpėtų, kas tuo pačiu *leistų sumažinti* nuteistųjų skaičių pataisos įstaigose, *sutaupyti* valstybės lėšų, skiriamų nuteistųjų pataisos įstaigose išlaikymui.

7. Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2019 m. sausio 24 d. raštu Nr. (1.39)7R-452 ir 2021 m. gegužės 24 d. raštu Nr. (1.39E) 7R-2858 kreipėsi į visas suinteresuotas valstybės institucijas, įskaitant visas ministerijas, Lietuvos teismus, prokuratūrą, teisėsaugos institucijas bei mokslo įstaigas, kurių *absoliuti dauguma pritarė* šio rašto 3 punkte išdėstytiems BK Specialiosios dalies sisteminiams trūkumams, *pažymėdamos valstybės baudžiamosios politikos (kaip ultima ratio priemonės) sisteminio harmonizavimo ir subalansavimo poreikį šio rašto 3 punkte nurodytomis kryptimis*.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

1. Atsižvelgiant į šio rašto 3 punkte identifikuotus baudžiamojo įstatymo trūkumus, BK projektu siūlomas *baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribų ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymių (susijusių su MGL dydžiais) proporcingas padidinimas ir subalansavimas*:

1.1. *BK Specialiojoje dalyje* nustatomas *unifikuotas didelės turtinės žalos/didelės turto vertės ar pan. pobūdžio požymių dydis*, t. y. *virš 300 MGL*, kai tai *nesusiję su sunkaus* nusikaltimo⁸

⁸ Virš 300 MGL dydžio turtinės žalos, turto vertės ar pan. požymis iš esmės visais atvejais reikštų apysunkio nusikaltimo (pvz., BK projekto BK 178 str. 3 d., 182 str. 2 d., 183 str. 2 d., 184 str. 2 d., 199–200 straipsnių 2 dalys, 206 str. 3 d., 207 str. 2 d., 219–223 str. 1 d., 246 str. 2 d., 278 str. 1 d., taip pat galiojančio BK 179 str. 2 d., 187 str. 2 d., 189 str. 2 d., 205 str. 1 d., 217–218 str., 241 str. 2 d., ir pan.), arba nesunkaus nusikaltimo (pvz., BK projekto BK 192 str. 1 d., 206 str. 2 d., 208–209 str., 281 str. 1 d., taip pat galiojančio BK 188 str. 1 d., 211 str. ir pan.) inkriminavimą.

inkriminavimu, ir *virš 750 MGL*, kai tai reikšty sunkaus nusikaltimo⁹ inkriminavimą. Šiuo tikslu BK Specialiojoje dalyje įtvirtinami *labai didelės* turtinės žalos¹⁰ ir *labai didelės* vertės turto požymiai (*virš 750 MGL dydis*). Pastebėtina, kad, atsižvelgiant į atskirų nusikaltimų pobūdį (ir) ar išskirtinį jų pavojingumą, siekiant BK Specialiojoje dalyje sistemiškai harmonizuoti atitinkamus nusikaltimų sudėčių požymius, yra neišvengiamos ir tam tikros išimtys iš aukščiau nurodytos bendros taisyklės¹¹, kurios nedaro esminio poveikio BK projekto horizontaliam požiūriui dėl didelės turtinės žalos/didelės turto vertės ar pan. pobūdžio požymių unifikuoto dydžio įtvirtinimo.

1.2. **BK XXVIII skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai nuosavybei, turtinėms teisėms ir turtiniams interesams) sistemiškai koreguojami (BK 190 straipsnio pakeitimai)** baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymiai, susiję su MGL dydžiais, nurodant, kad turtinio pobūdžio nusikaltimuose baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba (kaip už nusikaltimą) būtų *nuo 10 MGL dydžio, nuo 10 iki 300 MGL dydis* būtų vertinamas kaip nesunkus nusikaltimas, nuo 300 iki 750 MGL dydis – kaip apysunkis nusikaltimas, o *virš 750 MGL dydis* – kaip sunkus nusikaltimas¹². Tuo tarpu *nuo 3 iki 10 MGL dydis* būtų vertinamas kaip baudžiamasis nusižengimas ir neužtrauktų laisvės atėmimo bausmės. Vadovaujantis analogišku požiūriu bei šio rašto 4 punkto 1.1. papunktyje nurodytomis gairėmis, BK XXVIII skyriuje apibrėžiami ir (didelės) turtinės žalos požymio (kuris šiuo metu apskritai nėra apibrėžtas ir dėl neaiškių priežasčių lieka vertinamuoju nusikalstamos veikos sudėties požymiu) dydžiai bei formuojama ir BK 246 straipsnyje nurodyto nusikaltimo sudėtis (BK 248 straipsnio 4 dalies pakeitimai).

1.3. **BK XXXI skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai) sistemiškai koreguojami (BK 212 straipsnio 1 dalies pakeitimai)** baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymiai, susiję su didele turtine žala, išreikšta MGL dydžiais, nurodant, kad, atsižvelgiant į šio rašto 4 punkto 1.1. papunkčio požiūrį dėl didelės turtinės žalos požymio dydžių unifikavimo, ekonominio pobūdžio nusikaltimuose¹³ (BK 205–209 ir 211 straipsniai) nurodyta didelė turtinė žala reikštų *300 MGL dydžio sumą viršijančią žalą*¹⁴. Kartu su kontrabanda susijusiuose nusikaltimų sudėtyse (BK 199–200 straipsnių pakeitimai), vadovaujantis šio rašto 4 punkto 1.1. papunktyje nurodytu sisteminiu požiūriu dėl didelės vertės turto požymio dydžių unifikavimo, nustatomas 750 MGL¹⁵ dydis, kuris, ,

⁹ Virš 750 MGL dydžio turtinės žalos, turto vertės ar pan. požymis iš esmės visais atvejais reikštų sunkaus nusikaltimo (pvz., BK projekto BK 178 str. 4 d., 180 str. 3 d., 181 str. 3 d., 182 str. 3 d., 183 str. 3 d., 184 str. 3 d., 199–200 straipsnių 3 dalys, 219–222 str. 2 d., 246 str. 3 d., 278 str. 2 d. ir pan.) inkriminavimą.

¹⁰ Pastebėtina, kad labai didelės turtinės žalos požymis nėra visiškai naujovė BK, kadangi toks (neapibrėžtas) požymis BK jau yra įtvirtintas (pavyzdžiui, BK 278 straipsnyje).

¹¹ Pavyzdžiui, BK 175¹ ir 189¹ straipsniuose nurodyti nusikaltimai (su 500 ir 750 MGL dydžio vertės turto požymiu) lieka apysunkiais nusikaltimais, tuo tarpu BK projekto BK 180 str. 2 d., 181 str. 2 d., BK 280 str. 2 d. (su 300 MGL dydžio turtinės žalos požymiu), atsižvelgiant į didelį šių nusikaltimų pavojingumą, išlieka sunkiais nusikaltimais ir pan.

¹² Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus BK 190 straipsnio pakeitimus, kurie savo ruožtu *nuo 250 MGL iki 750 MGL padidina* BK 181 str. 4 d., 183 str. 2 d. bei 184 str. 2 d. nurodytą didelės vertės turto dydį, BK projekto pakeitimais, atsižvelgiant į BPK 225 straipsnio 1 dalies nuostatas, šių nusikaltimų kontekste ženkliai (t. y. 500 MGL apimtimi) sumažinamas aukštesnės instancijos teismų (apygardų teismų bei Lietuvos apeliacinio teismo) darbo krūvis.

¹³ Išskyrus BK 199 – 200 straipsniuose kriminalizuotus nusikaltimus, kuriuose, atsižvelgiant į šių nusikalstamų veikų didesnę pavojingumą bei *visai neseniai pakeistus* baudžiamosios atsakomybės atsiradimo pagrindus, *siūloma palikti* 2018 m. gruodžio 20 d. įstatymu Nr. XIII-1836 įtvirtintas baudžiamosios atsakomybės ribas (150 MGL). Taip pat aptariamuoju aspektu BK XXXI skyriaus *išimtimis laikytini* ir BK 202–203 straipsniuose kriminalizuotų nusikaltimų sudėtyse nurodyti MGL dydžiai, kadangi pastarieji jau šiuo metu nustatyti, vadovaujantis BK ir ANK Specialiųjų dalių normų tarpusavio suderinamumu, todėl jų BK projektu keisti (ir *atitinkamai baudžiamosios atsakomybės griežtinti*) *nesiūloma* (šie dydžiai tik aiškiau apibrėžiami BK projektu siūlomais BK 212 straipsnio 4 dalies pakeitimais).

¹⁴ Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus BK 212 straipsnio 1 dalies pakeitimus, kurie savo ruožtu *nuo 150 MGL iki 300 MGL padidina* BK 205–209 ir 211 straipsniuose nurodytą didelės turtinės žalos dydį, BK projekto pakeitimais, atsižvelgiant į tai, kad minėtuose straipsniuose nurodyti atvejai *taptų civilinių santykių reglamentavimo objektu*, šiame kontekste būtų ženkliai (150 MGL apimtimi) sumažintas ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros (kiek tai susiję su ikiteisminių tyrimų atlikimu) bei apylinkės teismų (kiek tai susiję su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu) darbo krūvis.

¹⁵ Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus BK 199–200 straipsnių pakeitimus, kurie savo ruožtu *nuo 250 MGL iki 750 MGL padidina* BK 199–200 straipsniuose nurodytą prekių/daiktų didelės vertės dydį, BK projekto pakeitimais,

reikštų *sunkaus* nusikaltimo inkriminavimą, taip pat, siekiant tinkamai diferencijuoti šiuos straipsniuose nurodytų nusikaltimų pavojingumą bei išvengti per didelių šių nusikaltimų dalyko dydžių „žirklių“, minėtuose straipsniuose įvedamos „tarpinės“ *apysunkių nusikaltimų sudėtys* (su 300 – 750 MGL dydžiais).

1.4. **BK XXXII skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai)**, atsižvelgiant į tai, kad net labai panašaus pobūdžio finansiniuose nusikaltimuose šiuo metu apskritai nėra vienodos baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos (pavyzdžiui, finansiniai nusikaltimai, nurodyti 217–218, 219, 220–221, 222–223 straipsniuose, nustato akivaizdžiai skirtingas ir tarpusavyje aiškiai nederančias baudžiamosios atsakomybės ribas), *sistemiškai koreguojami* BK 217–218, 219–221 ir 222–223 straipsniuose nurodytos baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių (kur tokios sudėtys įtvirtintos) požymiai, nurodant, kad, atsižvelgiant į šio rašto 4 punkto 1.1. papunkčio sisteminį požiūrį dėl tokio pobūdžio požymių unifikuavimo ir veikų pavojingumo nustatymo, *finansinio pobūdžio nusikaltimuose* baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba būtų nuo 300 MGL dydžio¹⁶, o 750 MGL dydis būtų BK 219 – 222 straipsniuose nurodytų nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymis, kuris atitinkamai reikštų *sunkaus* nusikaltimo inkriminavimą kaltininkui.

Atsižvelgiant į BK 219 – 221 straipsniuose nurodytus baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentus (300 MGL) bei į tai, kad ANK projekto 187¹ straipsnis ir ANK 187 straipsnio 3- 4 dalys *apimtų* šiuo metu esančius BK 219 – 221 straipsnio atvejus, kurie tam tikrais atvejais būtų ganėtinai pavojingi nusižengimai, ANK projekto pakeitimais (ANK 187 ir 187¹ straipsnių pakeitimais) siūloma patikslinti (praplėsti) administracinės atsakomybės taikymo ribas bei nustatyti *maksimalias* minėtų straipsnių sankcijų ribas. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad ANK 187¹ straipsnio bei 187 straipsnio 3 ir 4 dalies administracinių nusižengimų sudėtys gali apimti ir mažai pavojingus atvejus (pavyzdžiui, siekta išvengti arba išvengta (nesumokėta) 2 MGL mokesčių ar pan.), ANK projektu siūloma palikti iš esmės identiškus ANK 187 straipsnio 3 ir 4 dalių (ir ANK 187¹ straipsnio) minimalios baudos dydžius, siekiant išvengti per griežto kaltininkų nubaudo bei palikti pakankamai dideles „žirkles“ tarp minimalios ir maksimalios baudos dydžių, užtikrinant skiriamos baudos tinkamas individualizavimo galimybes. Kartu, atsižvelgiant į BK 222 – 223 straipsnių pakeitimus, ANK projektu sistemiškai koreguojami ir ANK 205 straipsnio 3 – 6 dalyse nurodyti administracinių nusižengimų padariniai bei jų dydžiai.

1.5. **BK XXXIII skyriaus (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai valstybės tarnybai ir viešiesiems interesams)** baudžiamosios atsakomybės atsiradimo ribos ir nusikaltimų kvalifikuotų sudėčių požymiai, susiję su MGL dydžiais, *nėra keičiami*.

2. Atsižvelgiant į tai, kad BK Specialiojoje dalyje *turtinio* pobūdžio nusikalstamos veikos tam tikrais atvejais iš *nesunkių nusikaltimų nenuosekliai ir nepagrįstai iškart „peršoka“ į sunkių nusikaltimų kategoriją*, BK projektu, siekiant racionalaus ir proporcingo baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo bei subalansavimo minėto pobūdžio nusikaltimų sistemoje, siūloma įvesti „tarpinės“ *apysunkių nusikaltimų sudėtis*, juose tuo pačiu įtvirtinant visos BK Specialiosios dalies mastu unifikuotus didelės vertės turto dydžius, o jų sankcijose numatant proporcingas, apysunkių nusikaltimų kategoriją atitinkančias bausmes (BK projekto siūlomi BK 178 straipsnio 3 dalies, 182 straipsnio 2 dalies, BK 183 straipsnio 2 dalies, BK 184 straipsnio 2 dalies, BK 246 straipsnio 2 dalies pakeitimais). Kartu pastebėtina, kad, vadovaujantis analogišku požiūriu ir siekiant logiškesnio baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo, tikslinama ir BK 178 straipsnio sudėtis,

atsižvelgiant į BPK 225 straipsnio 1 dalies nuostatas, šių nusikaltimų kontekste ženkliai (**500 MGL apimtimi**) *sumažinamas aukštesnės instancijos teismų* (apygardų teismų bei Lietuvos apeliacinio teismo) *darbo krūvis*.

¹⁶ Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus BK 217–218, 219–223 straipsnių pakeitimus, kurie savo ruožtu nustato naujus baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentus, BK projekto pakeitimais, atsižvelgiant į tai, kad minėtuose straipsniuose nurodyti atvejai dalinai perkeliama į administracinių nusižengimų kategoriją ir atitinkamai būtų nagrinėjami administracine tvarka, šiame kontekste būtų *ženkliai* (BK 217–218 straipsniuose – **50 MGL apimtimi**, BK 220–221 straipsniuose – **150 MGL apimtimi**, BK 219 straipsnyje – **300 MGL apimtimi**) *sumažintas ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros* (kiek tai susiję su ikiteisminių tyrimų atlikimu) *bei apylinkės teismų* (kiek tai susiję su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu) *darbo krūvis*.

mažinant tam tikrų vagystės formų neproporcingai griežtą baudžiamumą, kuris aiškiai neatitinka tokių veikų pavojingumo pobūdžio (BK projekto siūlomi *BK 178 straipsnio 2 dalies* pakeitimai).

Be to, atsižvelgiant į minėtus BK projektu siūlomus pakeitimus, kuriais numatomos „tarpinės“ apysunkių nusikaltimų sudėtys, BPK projektu sistemiškai tikslinama BPK 151 straipsnio 7 dalis, numatant galimybę tęsti laikiną nuosavybės teisių apribojimą šių nusikaltimų atžvilgiu, neribojant pratęsimų skaičiaus ir bylose dėl tokių apysunkių nusikaltimų, kartu siekiant apsaugoti didelį skaičių einamųjų ikiteisminių tyrimų (kurie, kaip taisyklė, trunka ženkliai ilgiau nei 12 mėn.) bei užtikrinti juose paskirtus laikinus nuosavybės teisės apribojimus, jau šiuo metu trunkančius ilgiau nei vienus metus, bei civilinių ieškovų ir nukentėjusiųjų turtinius interesus.

3. Siekiant baudžiamojo įstatymo normas *kuo didesne apimtimi* suderinti su baudžiamojo įstatymo normų aiškumo ir apibrėžtumo principų reikalavimais bei *kuo aiškiau nustatyti* baudžiamosios atsakomybės taikymo ribas (kas ypač svarbu *sunkių* nusikaltimų inkriminavimo atvejais (pavyzdžiui, BK 181 str. 2 d., 246 str. 2 d., 278 str. 2 d., 280 str. 2 d. ar pan.)), kurios dėl vertinamųjų nusikalstamos veikos sudėties požymių baudžiamajame įstatyme gausos daugeliu atvejų iš esmės priklauso nuo *ad hoc* individualaus atvejo aplinkybių bei vien tik nuo teisės taikytojo diskrecijos, BK projektu (tose vietose, kur vertinamųjų požymių apibrėžimas yra nesunkiai įmanomas) ***apibrėžiamas tam tikrų nusikalstamų veikų sudėčių vertinamųjų požymių*** (susijusių su nusikaltimu padaryta (didele) turtine žala, didele turto verte ar pan.) *turinys* ir šiuo tikslu sukuriama papildomi BK normose nurodytų sąvokų išaiškinimai (BK projekto *BK 190, 248, 282¹ straipsniuose* nurodyti papildomi didelės turtinės žalos ar didelės turto vertės požymių išaiškinimai, taip pat BK projekto *BK 212 straipsnio 4 dalyje* patikslinamas stambaus masto požymio turinys). Atitinkamai, baudžiamajame įstatyme aiškiai apibrėžus aukščiau nurodytus nusikaltimų sudėčių vertinamuosius požymius, *baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentai tokiais atvejais taptų visiškai aiškūs* bei nebepriklausytų vien tik nuo teisės taikytojo subjektyvaus ir galimai kiekvieną kartą skirtingo *ad hoc* vertinimo, taip pat dėl šių nusikaltimų sudėčių vertinamųjų požymių aiškinimo susiklostytų aiški, vienoda bei netinkamoms interpretacijoms užkertanti kelių teisminė praktika.

4. Siekiant *tinkama apimtimi suderinti* baudžiamojo įstatymo normas su baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės (*ultima ratio*), principo reikalavimais, BK projektu ***siūloma dekriminalizuoti tokias mažiau pavojingas nusikalstamas veikas***¹⁷:

a) *atsižvelgiant į šio rašto 4 punkto 1.3. papunktyje* nurodytus baudžiamojo įstatymo pakeitimus (*BK 212 straipsnio 1 dalies pakeitimai*), siūloma *dekriminalizuoti* BK XXXI skyriaus (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai) 205, 206, 207(2 d.), 208, 209, 211 straipsniuose nurodytas veikas *150 MGL apimtimi*. Dekriminalizuoti atvejai toliau būtų veiksmingai sprendžiami civilinės teisės normomis arba administracine tvarka.

b) *atsižvelgiant į šio rašto 4 punkto 1.4. papunktyje* nurodytus baudžiamojo įstatymo pakeitimus (BK 219–221 straipsnių pakeitimai), siūloma *dekriminalizuoti* BK XXXII skyriaus (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai) 220–221 (*200 MGL apimtimi*), 219 (*300 MGL apimtimi*) straipsniuose nurodytas veikas. Atitinkamai, dekriminalizuoti atvejai būtų laikytini administraciniais nusižengimais ir užtrauktų atsakomybę pagal ANK normas. Atsižvelgiant į tai, kad BK 219 straipsnyje nurodytos veikos *300 MGL apimtimi* buvo perkeltos į ANK, ANK projekto 8 straipsniu siūloma papildyti ANK nauju 187¹ straipsniu, kuriame būtų numatyta administracinė atsakomybė už minėtus atvejus bei numatytos proporcingos ir adekvačios baudos už tokių nusižengimų padarymą, preliminarai orientuojantis į ANK 187 straipsnio 3 dalies sankcijoje nustatytus baudų dydžius už panašaus pobūdžio ir pavojingumo administracinius nusižengimus.

¹⁷ Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus pakeitimus, kuriais siūloma dalinai arba visiškai dekriminalizuoti mažiau pavojingas nusikalstamas veikas, ***šių dekriminalizuotų nusikalstamų veikų apimtimi būtų sumažintas ikiteisminio tyrimo įstaigų, prokuratūros*** (kiek tai susiję su ikiteisminių tyrimų atlikimu) ***bei apylinkės teismų*** (kiek tai susiję su baudžiamųjų bylų nagrinėjimu) *darbo krūvis*.

Kartu, atsižvelgiant į BK 219–221 straipsniuose nurodytus naujus baudžiamosios atsakomybės atsiradimo momentus (300 MGL) bei į tai, kad tokiu būdu ANK 187 straipsnio 3 ir 4 dalyse 200 MGL apimtimi praplečiamos administracinės atsakomybės taikymo ribos (atitinkamai padidėja ir šių administracinių nusižengimų pavojingumas), ANK projekto 7 straipsnio pakeitimais siūloma *ženkliai padidinti* ANK 187 straipsnio 3 dalies sankcijoje nurodytus baudų dydžius. Atsižvelgiant į tai, kad jau ANK 187 straipsnio galiojančio ANK 187 straipsnio 4 dalies sankcijoje numatytas maksimalus baudos dydis, ANK projekto 7 straipsnio pakeitimais tik nežymiai didinamas šios dalies sankcijoje nurodytas minimalus baudos dydis. Kartu siūloma 219 – 221 straipsnių 1 dalių sankcijas papildyti alternatyviomis laisvės atėmimui bausmėmis, siekiant labiau sistemiskai suderinti šių nusikaltimų sankcijas su kitais panašaus pobūdžio apysunkių kategorijos nusikaltimų sankcijomis.

Kartu, atsižvelgiant į šio rašto 4 punkto 1.1. ir 1.4 papunkčiuose nurodytus baudžiamojo įstatymo pakeitimus (BK 224¹ straipsnio 2 dalies pakeitimai), siūloma *dekriminalizuoti* BK 217–218 straipsniuose nurodytas veikas 50 MGL apimtimi. Atitinkamai, dekriminalizuoti atvejai būtų laikytini administraciniais pažeidimais ir baudžiami administracine tvarka pagal specialiuosius įstatymus.

c) siūloma *dekriminalizuoti* BK 192 straipsnyje nurodytas veikas 200 MGL apimtimi. Atitinkamai, dekriminalizuoti atvejai būtų laikytini administraciniais nusižengimais ir užtrauktų atsakomybę pagal ANK 122 straipsnį. Atsižvelgiant į tai, kad BK 192 straipsnio 1 dalies atvejai 200 MGL apimtimi buvo perkelti į ANK 122 straipsnį, ir sistemiskai įvertinus galiojančio ANK 122 straipsnio 1 ir 2 dalyse nustatytą atsakomybę už kur kas mažesnio pavojingumo administracinius nusižengimus (juolab, kai jie dar padaromi *nekomerciniais* tikslais) ir administracinio nusižengimo pavojingumą, kuris įtvirtinamas ANK projekto 4 straipsniu keičiamo ANK 122 straipsnio 3 ir 4 dalyse, t. y. kai šis administracinis nusižengimas pasireiškia jau *pavojingesniais* veiksmais – kūrinio ar gretutinių teisių objekto neteisėtų kopijų platinimu, gabenimu ar laikymu – bei padaromas *komerciniais* tikslais (ir juolab iki 300 MGL apimtimi), šių straipsnio dalių *sankcijos buvo ženkliai padidintos* minėtais ANK projekto 4 straipsnio pakeitimais, siekiant, kad pastaroji sankcija tinkamai atspindėtų ANK 122 straipsnio 3 ir 4 dalyse nurodyto naujo administracinio nusižengimo pavojingumo pobūdį ir laipsnį.

d) siūloma *dekriminalizuoti* BK 186 straipsnyje (Turtinės žalos padarymas apgaule) nurodytą nusikalstamą veiką. Aptariamam aspektu kartu pažymėtina, kad BK 186 straipsnyje nurodyta nusikalstama veika vertintina kaip *perteklinė ir pridėtinės vertės neturinti* sukčiavimo (BK 182 straipsnis) specialioji norma. Pabrėžtina, kad BK 186 straipsnis BK XXVIII skyriuje *įneša didelės painiavos ir atitinkamai laikytinas nenuoseklios įstatymų leidybos rezultatu dėl šių priežasčių*: a) nėra esminių skirtumų nuo sukčiavimo, nes BK 186 straipsnyje kriminalizuota veika (pavyzdžiui, apgaule vengiant atsiskaityti už atliktus darbus ar pan.) iš esmės reiškia prievolės išvengimą (kas savaime yra laikoma sukčiavimu), todėl lieka neaišku, kodėl apgaule vengiant piniginių prievolių, taikytinas BK 186 straipsnis, o vengiant kitų turtinių prievolių taikytina jau bendroji sukčiavimo norma (BK 182 straipsnis); b) BK 186 straipsnyje nurodyta veika (priešingai nei sukčiavimas bei dauguma kitų BK XXVIII skyriuje nurodytų nusikalstamų veikų) siejama jau ne su turto vertės dydžiais, o su BK XXVIII skyriuje apskritai neapibrėžtos turtinės žalos padarymu; c) BK 186 straipsnio veika, neatsižvelgiant į tai, kad jame kriminalizuota tiesiog viena iš sukčiavimo formų dėl neaiškių priežasčių baudžiama švelniau nei BK 182 straipsnyje nurodytas sukčiavimas; d) BK 186 straipsnyje (priešingai nei iš esmės visuose kituose BK XXVIII skyriaus straipsniuose) dėl neaiškių priežasčių nėra šio nusikaltimo kvalifikuotos sudėties, kai, pavyzdžiui, apgaule vengiama didelės vertės piniginės (turtinės) prievolės ir pan. BK projekto 10 straipsnio pakeitimais *dekriminalizavus BK 186 straipsnyje nurodytą veiką*, vengimo atsiskaityti už atliktus darbus, gautas prekes, suteiktas paslaugas ar pan. atvejais būtų taikoma bendra sukčiavimo norma (BK 182 straipsnis), kuri tuo pačiu *tinkamai sistemiskai suderinta* su BK XXVIII skyriaus nusikaltimų sudėčių požymiais.

e) siūloma *dekriminalizuoti* BK 177 straipsnyje (Trukdymas profesinių sąjungų veiklai) nurodytą baudžiamąjį nusižengimą ir laikyti jį administraciniu nusižengimu, įtvirtinant

pastarąjį ANK 107¹ straipsnyje (ANK projekto 1 straipsniu siūlomi pakeitimai). Siūloma dekriminalizuoti BK 177 straipsnyje (Trukdymas profesinių sąjungų veiklai) įtvirtintą baudžiamąjį nusižengimą ir laikyti jį administraciniu nusižengimu, įtvirtinant jį ANK XX straipsnyje (ANK projekto XX straipsniu siūlomi pakeitimai). Aptariamuoju aspektu nepaneigtina, kad trukdymas profesinių sąjungų ar jos narių veiklai yra neteisėtas veikimas, už kurį įstatymuose turėtų būti įtvirtinta atitinkamos rūšies atsakomybė, kuri padėtų efektyviai apsaugoti aptariamą gerį. Tačiau, įvertinus aptariamo baudžiamojo nusižengimo pavojingumo laipsnį bei pobūdį, padaromą potencialią žalą teisiniam gėriams, kuriuos saugo baudžiamasis įstatymas, taip pat įvertinus BK 177 straipsnyje įtvirtintos nusikalstamos veikos taikymo praktiką, išnagrinėtų bylų skaičių bei priimtus sprendimus, manytina, kad BK 177 straipsnyje įtvirtintas baudžiamasis nusižengimas iš esmės nėra suderinamas su baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo (*ultima ratio*) reikalavimais, taip pat praktinėje nusikalstamų veikų kvalifikavimo veikloje yra iš esmės *nenaudojama norma*, kuri per 2016–2020 metus buvo pritaikyta *tik vieną kartą*¹⁸. Teisingumo ministerijos vertinimu, pagrindinė priežastis, kuri užkerta kelią efektyviai taikyti atsakomybę už trukdymą teisėtai profesinių sąjungų ar jos narių veiklą, yra šios normos nesuderinamumas su konstituciniu *ultima ratio* principu. Šiame kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjui kriminalizavus mažesnio pavojingumo ir dažnu atveju nedidelę žalą teisiniam gėriams darantį veikimą, kartu neįtvirtinus aiškių kriterijų, kada toks neteisėtas elgesys visgi atitiktų baudžiamojo įstatymo normoms būdingą pavojingumo laipsnį bei pobūdį, tokios normos praktinėje nusikalstamų veikų kvalifikavimo veikloje *dažniausiai nėra taikomos*, atsižvelgiant tiek į tokios veikos gana nedidelį pavojingumo pobūdį, kuris savo ruožtu neatitinka minėto baudžiamosios teisės *ultima ratio* principo reikalavimus, tiek įvertinus itin didelius baudžiamojo proceso kaštus, šio proceso sudėtingumą ir kitas praktinio pobūdžio aplinkybes. Šios aplinkybės ypatingai atsiskleidžia įvertinus Kauno apygardos 2021 m. balandžio 8 d. nutartį baudžiamojoje byloje Nr. 1A-36-397/202 (kaip minėta – *vienintelėje* pastarųjų metų baudžiamojoje byloje), kurioje matyti, kad ikiteisminis tyrimas ir baudžiamosios bylos nagrinėjimas teisme truko *beveik 2 metus* (veika buvo padaryta 2019 metų gegužės mėnesį), o galiausiai nuteistajam buvo paskirta *tik 50 MGL* (2500 Eur) baudą ir nukentėjusiajam turėjo atlyginti *vos 100 Eur* neturtinės žalos. Atsižvelgiant į tai, neabejotina, kad sudėtingo, ilgai trunkančio ir didelius kaštus sukeliančio baudžiamojo proceso inicijavimas šiuo atveju negali būti pateisinamas baudžiamojo proceso tikslingumo ir ekonomiškumo principų kontekste, juolab, atsižvelgiant į tai, kad nuteistajam paskirta sankcija net nesiekė maksimalaus baudos dydžio už administracinį nusižengimą vidurkio. Šiame kontekste neabejotina, kad, perkėlus aptariamą baudžiamąjį nusižengimą į ANK, būtų sukurtos prielaidos efektyviau, greičiau bei ekonomiškiau ginti profesinių sąjungų bei jų narių teisėtus interesus, tinkamai užtikrinant, kad kiekvienas asmuo, kuris neteisėtai trukdo jų teisėtai veiklai, atsakytų ANK nustatyta tvarka. Kartu būtų sukurtos tinkamos prielaidos nelaukti kelerius metus trunkančio baudžiamojo proceso, siekiant gauti (dažnu atveju gana nedidelės) žalos atlyginimą, kadangi analogišką rezultatą daug greičiau ir efektyviau būtų galima pasiekti ANK nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į nurodytas aplinkybes, būtų tikslinga dekriminalizuoti BK 177 straipsnyje įtvirtintą baudžiamąjį nusižengimą, jį perkelti į ANK ir numatyti proporcingas ir atgrasančias sankcijas už tokio nusižengimo padarymą..

f) siūloma *dekriminalizuoti* BK 196 (Neteisėtas poveikis elektroniniams duomenims) ir 197 (Neteisėtas poveikis informacinei sistemai) straipsniuose nurodytus baudžiamuosius nusižengimus. Šiuo aspektu (be atitikties *ultima ratio* principui) papildomai pažymėtina, kad BK 196–197 straipsniuose įtvirtinta BK Specialiosios dalies normoms nebūdingas ir kartu *perteklinis padarytos žalos (vertinamasis nusikaltimo sudėties požymis) požymio itin detalus diferencijavimas*. Vien tik nuo šio vertinamojo požymio teisės taikytojo *subjektyvaus įvertinimo* iš esmės priklauso nusikalstamos veikos priskyrimas prie baudžiamojo nusižengimo – nesunkaus – apysunkio nusikaltimo kategorijos. Kartu toks smulkus vertinamojo požymio – padarytos žalos gradavimas, nepagrįstai sukuriantis BK 196–197 straipsniuose baudžiamuosius nusižengimus, *taip pat užkerta*

¹⁸ Kauno apygardos teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. balandžio 8 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 1A-36-397/2021

kelių kaltininką atleisti nuo baudžiamosios atsakomybės dėl mažareikšmiškumo (BK 37 straipsnis), kas, manytina, tokio pobūdžio subjektyvaus vertinamojo požymio detalaus įvertinimo atvejais dažnu atveju yra labai aktualu. Be to, kelia *pagrįstų abejonių* ir tai, ar nedidelės žalos (kuri gali būti itin mažareikšmė) padarymas tokio pobūdžio veikose gali būti laikytinas tinkamu ir pakankamu baudžiamosios atsakomybės (kaip *ultima ratio* priemonės) atsiradimo pagrindu bei sąlyga. Kartu pabrėžtina, kad BK projektu siūlomas *dekriminalizavimas pilna apimtimi atitinka* ir Direktyvos 2013/40/ES dėl atakų prieš informacines sistemas 4–5 straipsnių nuostatas, kurios taip pat *nerikalauja* „smulkių“ (mažareikšmių) atvejų kriminalizavimo valstybių narių nacionalinėje teisėje. BK projektu dekriminalizavus BK 196–197 straipsnių 3 dalyse nurodytus baudžiamuosius nusizengimus, baudžiamoji atsakomybė už tokio pobūdžio pažeidimus būtų taikoma tik tais atvejais, jeigu būtų padaroma „paprasta“ žala. Kartu veika pagal šiuos straipsnius nebūtų laikoma nusikaltimu, jeigu ja buvo padaryta nedidelė žala (šiuo tikslu BK projekte atsiranda papildomos BK 196 – 197 straipsnių 4 dalys). Be to, atsižvelgiant į tai, kad BK 196–197 straipsnių 1 dalyse nurodyti nusikaltimai priskiriami nesunkių nusikaltimų kategorijai, BK projektu taip pat *tikslinamos* per griežtos BK 196–197 straipsnių 1 dalių *sankcijos*, papildant jas alternatyviomis laisvės atėmimui bausmėmis.

g) siūloma *dekriminalizuoti* BK 201 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą nusikalstamą veiką – aparatų, naminiams stipriems alkoholiniams gėrimams gaminti, gaminimą, laikymą, gabenimą bei realizavimą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad aptariamas nusikaltimas, pagal savo pavojingumo laipsnį bei pobūdį, nėra toks pavojingas bei nedaro esminės žalos baudžiamąjį įstatymo saugomiems gėrimams (ekonomikai, žmonių sveikatai ir pan.), ypatingai vertinant kitų BK 201 straipsnio 1 ar 2 dalyje įtvirtintų nusikaltimų pavojingumo laipsnį bei pobūdį, kas suponuoja prielaidą, kad toks kriminalizavimas *nėra suderinamas* su baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo reikalavimai. Taip pat, atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad aptariamų aparatų, kurie pagal savo pobūdį dažnu atveju būna gana primityvūs, savadarbiai įrenginiai, savitiksliis laikymas *neturėtų būti laikoma analogiškai pavojinga veika*, kaip BK 201 straipsnio 1 dalyje nurodytų stiprių alkoholinių gėrimų, kurie gali sukelti realią žalą asmenų sveikatai ar ekonomikai, komercinis realizavimas. Šiame kontekste taip pat pažymėtina, kad BK 201 straipsnyje yra kriminalizuotas iš esmės bet koks disponavimas aparatais, kurie skirti naminiams stipriems alkoholiniams gėrimams gaminti, *nepriklausomai nuo to*, ar su jais realiai buvo gaminami naminiai stiprūs alkoholinius gėrimai (arba koks kiekis alkoholinių gėrimų buvo pagamintas, jeigu tokie gėrimai buvo gaminti), ar pagaminti alkoholiniai gėrimai buvo skirti realizuoti ar asmeniniam vartojimui, ar asmuo disponavo minėtais aparatais turėdamas tikslą juos platinti ar naudojo juos asmeniniams poreikiams patenkinti ir pan. Taigi, šiuo metu baudžiamajame įstatyme bet koks faktinis disponavimas minėtu aparatu yra laikomas nusikaltimu, už kurį gali būti skiriama laisvės atėmimo bausmė iki dvejų metų, neatsižvelgiant į jokiais aukščiau nurodytas aplinkybes, kurios teoriškai galėtų padidinti aptariamą veikos pavojingumo pobūdį. Kartu akcentuotinas ir į aptariamo teisinio *reguliavimo nelogiškumas bei nesuderinamumas* su BK 201 straipsnio 3 dalies ir ANK 137 straipsnio 3 dalies įtvirtintomis neteisėtomis veikomis. BK 201 straipsnio 3 dalis ir ANK 137 straipsnio 3 dalis numato atsakomybę už aptariamų alkoholinių gėrimų *gaminimą* savo reikmėms (t. y. ANK – iki 10 litrų, BK – daugiau negu 10 litrų), kas suponuotų, kad įstatymų leidėjas pagrįstai numatė švelnesnę atsakomybės formą už mažesnio kiekio aptariamų gėrimų gamybą, neturint tikslo jų realizuoti. Tačiau galiojantis BK 201 straipsnio 1 dalies reguliavimas iš esmės sukuria logikos dėsniams prieštaraujančias situacijas bei realiai užkerta kelią taikyti *tik* administracinės atsakomybės formą tokiems asmenims, kurie pagamino iki 10 litrų naminių stiprių alkoholinių gėrimų be tikslo juos realizuoti (savo reikmėms), kadangi norint *gaminti* net ir tokio kiekio aptariamus gėrimus, yra *neišvengiamai būtina turėti šiam tikslui pritaikytą aparatą*, skirtą naminiams stipriems alkoholiniams gėrimams gaminti, *disponavimais kuriais šiuo metu savaime yra pripažįstama nesunki nusikaltimu* pagal BK 201 straipsnio 1 dalį. Atitinkamai, aptariamais atvejais toks asmuo būtų baudžiamas pagal ANK 137 straipsnio 3 dalį už naminių stiprių alkoholinių gėrimų gamybą (iki 10 litrų) be tikslo juos realizuoti ir pagal BK 201 straipsnio 1 dalį už neteisėtą disponavimą aparatu, kuriuo jis ir pagamino aptariamą kiekį naminių stiprių

alkoholinių gėrimų. Manytina, kad toks reglamentavimas *neatitinka* nei racionalumo, nei proporcingumo principų reikalavimų. Atsižvelgiant į tai, būtų tikslinga dekriminalizuoti aptariamą BK 201 straipsnio 1 dalies veiką, ir laikyti ją administraciniu nusižengimu, įtvirtinant pastarąjį ANK 137 straipsnyje bei numatant proporcingas ir atgrasančias baudas už šio administracinio nusižengimo padarymą (ANK projekto 6 straipsniu siūlomi pakeitimai).

h) BK projekto 23 straipsniu ir ANK projekto 5 straipsniu, siekiant racionalaus ir proporcingo baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo bei baudžiamosios ir administracinės atsakomybių subalansavimo, siūloma tikslinti BK 204 straipsnį ir ANK 125 straipsnį, užtikrinančius svetimo prekių ar paslaugų ženklo savininko teisių apsaugą. Pirma, Įstatymo projektų pakeitimais siūloma *dekriminalizuoti* BK 204 straipsnio 2 dalyje (Svetimo prekių ar paslaugų ženklo naudojimas) nurodytą baudžiamąjį nusižengimą, neatitinkančio baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo (*ultima ratio*) reikalavimų, ir atitinkamai laikyti jį administraciniu nusižengimu. Šiuo tikslu ANK projekto 5 straipsnio siūlomais pakeitimais ANK 125 straipsnio 1 dalis pildoma papildomais administraciniais nusižengimais (neteisėtu prekių žymėjimu svetimu prekių ženklu, tokių prekių pateikimu realizuoti bei neteisėtu pasinaudojimu svetimu paslaugų ženklu), siekiant, kad ANK 125 straipsnio 1 dalies nuostatos apimtų buvusius BK 204 straipsnio 2 dalies atvejus. Atitinkamai, asmeniui būtų taikoma administracinė atsakomybė tais atvejais, jeigu kaltininkas neturėdamas leidimo svetimu prekių ženklu pažymėjo prekes, jas laikė ar gabeno komerciniais tikslais arba pateikė jas realizuoti ir tų prekių vertė arba kiekis nebuvo didelis, taip pat, jeigu kaltininkas pasinaudojo svetimu paslaugų ženklu, tačiau dėl to neatsirado didelė žala, priešingu atveju būtų taikoma baudžiamoji atsakomybė pagal BK 204 straipsnio 1 dalį. Trečia, atsižvelgiant į tai, kad didelės vertės prekių neteisėtas pažymėjimas svetimu prekių ženklu arba tokios vertės prekių pateikimas realizuoti ir pan. yra *analogiško pavojingumo* nusikalstamos veikos kaip ir didelio kiekio prekių neteisėtas pažymėjimas svetimu prekių ženklu bei tokio kiekio prekių pateikimas realizuoti, kadangi abiem atvejais svetimo prekių ženklo savininko teisėms padaroma iš esmės identiška žala, BK projektu siūloma papildyti BK 204 straipsnio 1 dalies nusikaltimo sudėtį *didelės vertės* prekių požymiu, formuojant minėtą nusikaltimo sudėtį, vadovaujantis panašaus pobūdžio nusikaltimų veikų sudėčių konstrukcijomis (pavyzdžiui, BK 213 straipsnio 2 dalis, 224 straipsnio 2 dalis ir pan.). Ketvirta, atsižvelgiant į tai, kad svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtų didelio kiekio arba didelės vertės prekių *laikymas ar gabenimas* komerciniais tikslais yra *pavoingos nusikalstamos veikos*, prilygstančios kitoms BK 204 straipsnio 1 dalyje nurodytoms veikoms, kadangi tokiais nusikalstamais veiksmais svetimo prekių ženklo savininko teisėms padaroma iš esmės identiška žala bei, turint omeny tai, kad šiuo metu už tokio pobūdžio nusikalstamas veikas kitų panašaus pobūdžio nusikaltimų sudėtyse tokios veikos yra *kriminalizuotos* (pavyzdžiui, BK 192, 213, 224 straipsniai ir pan.), BK projekto siūlomais BK 204 straipsnio pakeitimais siūloma minėtas veikas įtvirtinti šio straipsnio nusikaltimo sudėtyje. Manytina, kad situacija, kai už bet kokio kiekio ir bet kokios vertės svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtų prekių laikymą ir gabenimą komerciniais tikslais taikant vien tik administracinę atsakomybę (kaip yra šiuo metu, kadangi BK 204 straipsnis dėl neaiškių priežasčių atsakomybės už tokias veikas nenumato) *prieštarautų* proporcingumo ir teisingumo principų reikalavimams. Penkta, atsižvelgiant į tai, kad BK projektu dekriminalizavus BK 204 straipsnio 2 dalyje nurodytas veikas, ANK 125 straipsnio 1 dalies nuostatos *apimtų* ir buvusius BK 204 straipsnio 2 dalies atvejus, kurie tam tikrais atvejais būtų ganėtinai pavojingi nusižengimai – pavyzdžiui, gana didelio kiekio ar reikšmingos vertės (tačiau toks kiekis ar vertė visgi neužtrauktų baudžiamosios atsakomybės) svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtų prekių realizavimas arba neteisėtas pasinaudojimas svetimu paslaugų ženklu, kai tokiais veiksmai visgi buvo padaryta tam tikra reikšminga („paprasta“) žala (kuri visgi nesiekia BK nurodytos didelės žalos), kas *ženkliai padidina* galiojančiame ANK 125 straipsnio 1 dalyje nurodytų administracinių nusižengimų *pavojingumą*, ANK projektu siūlomais ANK 125 straipsnio 1 ir 3 dalių pakeitimais siūloma *ženkliai padidinti* ANK 125 straipsnio 1 ir 3 dalių sankcijose nurodytų baudų dydžius. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad ANK 125 straipsnio 1 dalies administracinio nusižengimo sudėtis gali apimti ir mažai pavojingus atvejus (neteisėtas labai nedidelio kiekio prekių pažymėjimas, neteisėtas pasinaudojimas svetimu

paslaugų ženklu, kai buvo padaryta mažareikšmė žala ir pan.), ANK projektu siūloma palikti iš esmės identišką ANK 125 straipsnio 1 dalies minimalios baudos dydį, siekiant išvengti per griežto kaltininkų nubaudo bei palikti pakankamai dideles „žirkles“ tarp minimalios ir maksimalios baudos dydžių, užtikrinant skiriamos baudos tinkamas individualizavimo galimybes.

BK projekto 14 straipsniu ir ANK projekto 5 straipsniu siūloma tikslinti BK 195 straipsnį ir ANK 125 straipsnį, siekiant racionalaus ir proporcingo baudžiamosios atsakomybės diferencijavimo bei baudžiamosios ir administracinės atsakomybių subalansavimo išimtinių patento savininko ar dizaino savininko teisių bei juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą apsaugos srityje. Pirma, šiuo tikslu BK projekto 14 straipsniu siūloma iš dalies dekriminalizuoti BK 195 straipsnyje įtvirtintą nusikalstamą veiką, nusikalstamos veikos sudėtyje įtvirtinant *privalomus pavojingus padarinius* – didelę žalą. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad galiojantis teisinis reglamentavimas sukuria prielaidas taikyti baudžiamąją atsakomybę už bet kokią išimtinių patento savininko ar dizaino savininko teisių arba juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą pažeidimą, nepriklausomai nuo kilusių neigiamų padarinių ar kitų svarbių požymių, pagrindžiančių baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės, taikymo pagrįstumą. Manytina, kad tokio pobūdžio veikos įtvirtinimas, kuris sukuria prielaidas taikyti baudžiamąją atsakomybę už bet kokio pobūdžio, net ir formalius aptariamų subjektų teisių pažeidimus, nėra suderinamas su baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo (*ultima ratio*), reikalavimais. Šiame kontekste pažymėtina, kad dėl aukščiau nurodytų priežasčių absoliuti dauguma ginčų dėl pramoninės teisės pažeidimų yra sprendžiami civilinio proceso tvarka, nors galiojantis teisinių reglamentavimas iš esmės sukuria prielaidas kiekvieno tokio ginčo atveju taikyti ir baudžiamojo įstatymo normas, kurios (t. y. BK 195 straipsnis) praktinėje nusikalstamų veikų kvalifikavimo veikloje yra *nenaudojama norma*, kuri per 2016-2020 metus *nebuvo pritaikyta nei karto*. Teisingumo ministerijos vertinimu, *pagrindinė priežastis*, kuri užkerta kelią efektyviai taikyti atsakomybę už išimtinių patento savininko ar dizaino savininko teisių arba juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą pažeidimus, yra šios normos nesuderinamumas su konstituciniu *ultima ratio* principu. Šiame kontekste pažymėtina, kad įstatymų leidėjui kriminalizavus mažesnio pavojingumo ir iš esmės jokios žalos teisiniams gėriams nedarantį veikimą (kaip minėta, BK 195 straipsnyje nurodyta *formali* nusikaltimo sudėtis), kartu neįtvirtinus aiškių kriterijų, kada toks neteisėtas elgesys visgi atitiktų baudžiamojo įstatymo normoms būdingą pavojingumo laipsnį bei pobūdį, tokios normos praktinėje nusikalstamų veikų kvalifikavimo veikloje dažniausiai nėra taikomos, atsižvelgiant tiek į tokios veikos gana nedidelį pavojingumo pobūdį, kuris savo ruožtu neatitinka minėto baudžiamosios teisės *ultima ratio* principo reikalavimus, tiek įvertinus itin didelius baudžiamojo proceso kaštus, šio proceso sudėtingumą ir kitas praktinio pobūdžio aplinkybes. Atsižvelgiant į tai, bei siekiant, kad BK 195 straipsnio norma *atitiktų* kertinius baudžiamosios teisės principus (ypatingai baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės, principą), *užtikrintų*, kad baudžiamajame įstatyme būtų kriminalizuotos tik pavojingos nusikalstamos veikos bei *būtų veiksmingai taikoma* praktikoje, BK projektu siūlytina papildyti BK 195 straipsnyje įtvirtinto nusikaltimo dispoziciją neigiamais padariniais – didele žala. Taip pat, pažymėtina ir tai, kad siūlomi pakeitimai labiau sistemiškai suderintų BK 195 straipsnio normą su panašaus pobūdžio nusikalstamų veikų, įtvirtintų BK 204 straipsnyje, sudėtimis, kuriose baudžiamoji atsakomybė taip pat kyla tik tuo atveju, jeigu realizavus šio nusikaltimo objektyviuosius požymius yra padaroma didelė žala¹⁹. Antra, atsižvelgiant į tai, kad, vadovaujantis BK projekto siūlomais pakeitimais, *baudžiamoji atsakomybė* kaltininkui kiltų tik tais atvejais, kai dėl išimtinių patento savininko ar dizaino savininko teisių arba juridinio asmens teisės į juridinio

¹⁹ T. y., kai neteisėtai pasinaudojama svetimu paslaugų ženklu ir dėl to padaroma didelė žala arba, kai svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymima didelį kiekį arba didelės vertės prekių, jas realizuojama arba laikoma bei gabenama komerciniais tikslais – kas savo ruožtu iš esmės reiškia, kad tokio pobūdžio veikomis (susijusiomis su dideliu prekių kiekiu arba didele jų verte) prekių ženklo savininkui padaroma ta pati didelė žala.

asmens pavadinimą pažeidimo atsirado didelė žala, o *administracinė atsakomybė* – kai tokio žalos neatsirado arba kai ji nesiekia baudžiamajame įtvirtinto didelės žalos požymio, ANK projekto 5 straipsniu siūloma papildyti ANK 125 straipsnį nauja 2 dalimi, kurioje būtų numatyti administraciniai nusižengimai, apimantys BK 195 straipsnio pavojingumo pobūdžio nesiėkiančius atvejus. Šiuo tikslu bei atsižvelgiant į tai, kad galiojančio ANK 125 straipsnio 1 dalyje *jau šiuo metu yra atskirai įvardintas* nusižengimas, susijęs su neteisėtai pagamintų prekių (panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą) laikymu ar gabenimu komerciniais tikslais bei 3 dalyje vėlgi kalbama apie tokių neteisėtai pagamintų prekių ir jų gamybos priemonių ar įrangos konfiskavimą, bei į tai, kad ANK projekto siūlomais pakeitimais ANK 125 straipsnio 1 dalis irgi detaliau pildoma nusižengimais, susijusiais su svetimu prekių ženklu neteisėtai pažymėtomis *prekėmis*, ANK projekto ANK 125 straipsnio 2 dalies pakeitimais, išlaikant reglamentavimo nuoseklumą, irgi siūloma detaliau išvardinti nusižengimus, *kurių objektas yra tam tikras gaminys* – t. y. neteisėtu prekių gaminimu panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą, panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą neteisėtai pagamintų prekių pateikimu realizuoti arba jų laikymu ar gabenimu komerciniais tikslais – tuo pačiu paliekant administracinių nusižengimų, susijusių su išimtinio patento savininko ar dizaino savininko teisių pažeidimais, *sąrašą atvirą*, siekiant, kad ANK 125 straipsnio 2 dalis apimtų ir kitus galimus tokio pobūdžio pažeidimus, kurie nėra susiję su gaminiu (prekėmis), pavyzdžiui, kai neteisėtai naudojamas gamybos būdas ar pan. (kai tokie pažeidimai nesukėlė didelės žalos). Taip pat keičiamo ANK 125 straipsnio 2 dalis apimtų ir joje bendrai įvardintus juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą pažeidimus, kurie nesukėlė BK 195 straipsnyje minimos didelės žalos. Trečia, atsižvelgiant į tai, kad BK projektu BK 195 straipsnio nurodytas veikas susiejant su didelės žalos požymiu, ANK 125 straipsnio 2 dalies nuostatos *apimtų* ir tam tikrais atvejais būtų ganėtinai pavojingus nusižengimus – pavyzdžiui, kai išimtinio patento savininko ar dizaino savininko teisių pažeidimais (įskaitant ir neteisėtą prekių gaminimą panaudojant svetimą dizainą ar išradimo patentą, tokių prekių pateikimą realizuoti arba jų laikymą ar gabenimą komerciniais tikslais) bei juridinio asmens teisės į juridinio asmens pavadinimą pažeidimais visgi buvo padaryta tam tikra reikšminga („paprasta“) žala (kuri visgi nesiekia BK 195 straipsnyje nurodytos didelės žalos), kas *ženkliai padidina* galiojančiame ANK 125 straipsnio nurodytų administracinių nusižengimų *pavojingumą*, ANK projektu siūlomais ANK 125 straipsnio 2 ir 3 dalių pakeitimais siūloma *ženkliai padidinti* ANK 125 straipsnio 2 ir 3 dalių sankcijose nurodytų baudų dydžius. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad ANK 125 straipsnio 2 dalies administracinio nusižengimo sudėtis gali apimti ir mažai pavojingus atvejus (kai buvo padaryta mažareikšmė žala ir pan.), ANK projektu, siekiant išvengti per griežto kaltininkų nubaudo bei užtikrinti skiriamos baudos tinkamas individualizavimo galimybes, siūloma palikti pakankamai dideles „žirkles“ tarp minimalios ir maksimalios baudos dydžių. Ketvirta, atsižvelgiant į tai, kad BK 195 straipsnyje nurodyti nusikaltimai priskiriami nesunkių nusikaltimų kategorijai, bei, vadovaujantis panašaus pobūdžio nusikaltimų veikų sudėčių konstrukcijomis (pavyzdžiui, BK 192, 204 straipsniai) BK projektu taip pat tikslinama BK 195 straipsnio sankcija, papildant ją laisvės apribojimo bausme.

i) BK projekto 24 straipsniu siūloma *BK 206 straipsnio 1 dalyje* (Kredito, paskolos, tikslinės paramos, subsidijos ar dotacijos panaudojimas ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką) *atsisakyti baudžiamosios atsakomybės taikymo* už kredito ar paskolos panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką (*nesant BK 206 straipsnio 2 dalyje nurodytų pavojingų padarinių*), kaip akivaizdžiai su *ultima ratio* principu nederančios baudžiamosios teisės *neproporcingos intervencijos* į civilinius teisinius santykius. Atsižvelgiant į Lietuvos įsipareigojimus Europos Sąjungos finansinių interesų apsaugos aspektu (pavyzdžiui, atsižvelgiant į Direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis nuostatas), taip pat nacionalinės kilmės lėšų panaudojimo reguliavimo ir tinkamos apsaugos būtinybę, BK 206 straipsnio 1 dalyje *paliktina baudžiamoji atsakomybė* tik už tikslinės paramos, subsidijos ar dotacijos lėšų panaudojimą ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką.

j) kartu BK projekto 43 straipsnyje nurodytais BK 270 straipsnio 2 dalies pakeitimais *siūloma atsisakyti nelogiškos ir pridėtinės vertės baudžiamajai atsakomybei atsirasti neturinčios*

BK 270 straipsnio 2 dalies dispozicijos dalies²⁰, susijusios su sistemingais aplinkos apsaugos, gamtos išteklių naudojimo ar pan. taisyklių pažeidimais, kurie sukelia toje pačioje dalyje nurodytus padarinius. Pažymėtina, kad *jau vienkartinis* aukščiau minėtų taisyklių pažeidimas, jeigu pastarasis sukėlė BK 270 straipsnio 2 dalies dispozicijoje nurodytus padarinius, užtrauktų kaltininkui analogišką baudžiamąją atsakomybę pagal BK 270 straipsnio 2 dalį, todėl sistemingas (t. y. mažiausiai 3 pažeidimai) tokių pačių pažeidimų (sukėlusių analogiškus padarinius, kaip ir vienkartinis pažeidimas) kriminalizavimas toje pačioje straipsnio dalyje *yra nelogiškas ir laikytinas pertekliniu*.

k) BK projekto 47 straipsniu siūloma *dekriminalizuoti* BK 298 straipsnyje (Neteisėtas žemėnaudos riboženklis pakeitimas) nurodytą baudžiamąjį nusižengimą ir laikyti jį administraciniu nusižengimu, įtvirtinant pastarąjį ANK 113¹ straipsnyje (ANK projekto 2 straipsniu siūlomi pakeitimai) bei numatant proporcingus baudų dydžius, taikytinus už šio pažeidimo padarymą, preliminarai įvertinus sankcijas už kitų panašaus pobūdžio administracinių nusižengimų padarymą numatytus baudų dydžius (pavyzdžiui, ANK 112, 113 straipsnis ir pan.).

5. Siekiant *tinkama apimtimi suderinti* baudžiamojo įstatymo normas su baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principo (*ultima ratio*) reikalavimais, BK projektu ***mažinamas nepagrįstai griežtas tam tikrų nusikaltimų baudžiamumas***:

5.1. Atsižvelgiant į tai, kad baudžiamosios teisės doktrinoje prieinama išvados, kad atviras svetimo turto pagrobimas *nedaro akivaizdžios* įtakos vagystės pavojingumo laipsnio pakitimui²¹, o juolab atviroji vagystė, kaip šiuo metu nustatyta galiojančio BK 178 straipsnio 2 dalyje, savo pobūdžiu ir pavojingumu *negali būti prilyginta* (ir kartu baudžiama *vienodo griežtumo* laisvės atėmimo bausmėmis) strateginę ar svarbią reikšmę nacionaliniam saugumui turinčių juridinių asmenų infrastruktūrą sudarančio turto pagrobimui, plėšimui (BK 180 straipsnio 1 dalis) ar turto prievartavimui (BK 181 straipsnio 1 dalis) BK projekto 4 straipsniu *siūloma sušvelninti atvirosios vagystės ir kišenvagystės* (pastarajai pritaikytina analogiška kritika kaip ir atvirajai vagystei) *neproporcingai griežtą baudžiamumą*.

5.2. Atsižvelgiant į *akivaizdžiai nepagrįstai griežtą* galiojančio BK 183 straipsnio 2 dalies (kvalifikuotas turto pasisavinimas) *sankciją* (laisvės atėmimo bausmė net iki 10 metų), BK projektu, atsižvelgiant į BK XXVIII skyriuje nurodytus maksimalius laisvės atėmimo bausmių dydžius, *sistemiškai mažinamas* BK 183 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos maksimalios laisvės atėmimo bausmės terminas.

5.3. Pabrėžtina, kad BK 199 straipsnyje įtvirtintas *itin neproporcingas ir akivaizdžiai per griežtas, nelogiškas, nenuoseklus ir perteklinis reguliavimas*.

5.3.1. BK 199 straipsnio 4 dalies sankcijoje nurodyta *vienintelė* galima laisvės atėmimo bausmė *net nuo 3 iki 10 metų* (kas BK 199 straipsnio 4 dalyje nurodytus nusikaltimus beveik prilygina *labai* sunkių nusikaltimų kategorijai) *už bet kokio kiekio* (pavyzdžiui, marihuanos suktinė, kelios psichotropinės tabletės ar pan.) narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną, kartu *visiškai neatsižvelgiant* ir į tai, ar narkotinės ar psichotropinės medžiagos buvo gabenamos *su tikslu platinti ar asmeniniam vartojimui*. Kartu pažymėtina, kad analogiškų narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimas Lietuvos Respublikos teritorijoje *jau vertinamas visiškai kitaip* bei tuo pačiu atsižvelgiant į aukščiau nurodytas aplinkybes (medžiagų kiekius, tikslą platinti ir pan.) bei *kvalifikuojamas jau pagal BK XXXVII skyriaus normas*, kuriose už tokį neteisėtą disponavimą (įskaitant ir gabenimą valstybės teritorijoje) narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis skiriamų bausmių rūšys ir dydžiai, įskaitant laisvės atėmimo

²⁰ Pastebėtina, kad šiais BK 270 straipsnio 2 dalies pakeitimais (2011 m. gruodžio 22 d. įstatymas Nr. XI-1901) buvo *nesėkmingai* bandoma perkelti 2009 m. spalio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2009/123/EB, iš dalies keičiančios Direktyvos 2005/35/EB dėl taršos iš laivų ir sankcijų už pažeidimus įvedimo 5a straipsnio 3 dalies nuostatas. Europos Komisijai konstatavus minėtų BK pakeitimų nepakankamumą, 2015 m. birželio 11 d. įstatymu Nr. XII-1777 BK buvo papildytas BK 270³ straipsniu (Jūros teršimas iš laivų), kuris pilna apimtimi įgyvendino direktyvos 2009/123/EB reikalavimus. Atsižvelgiant į tai, BK 270 straipsnio 2 dalies pakeitimai *tapo nereikalingi* net ir Europos Sąjungos instrumentų perkėlimo aspektu.

²¹ Pavyzdžiui, Abramavičius A., Vosiylūtė A. „Atviroji vagystė ir jos kvalifikavimo ypatumai“. Teisė, 2017. Nr. 105.

bausmės terminus, *nuosekliai ir adekvačiai pasiskirsto* priklausomai nuo padaryto nusikaltimo pobūdžio ir pavojoingumo (žr. BK 259 – 260 straipsnių sankcijas). Aptariamuoju aspektu pastebėtina, kad Muitinės kriminalinės tarnybos duomenimis, atlikus ikiteisminių tyrimų dėl narkotinių ir psichotropinių medžiagų kontrabandos (BK 199 straipsnio 4 dalis) analizę, galima konstatuoti, kad *apie 90 proc.* atvejų narkotinės ir psichotropinės medžiagos yra *siunčiamos asmeninėms reikmėms – sulaikomi itin maži kiekiai*, o siuntų gavėjai dažniausiai yra jauni arba tam tikromis ligomis sergantys asmenys, kurie dėl lengvabūdiškumo, patirties stokos ir kitų priežasčių ne visiškai suvokia savo elgesio pasekmes. Atitinkamai, didėjant tarptautinei prekybai, vystantis technologijoms, paprastėjant ir greitėjant susisiekimui ir informacijos plitimui, į BK 199 straipsnio 4 dalies taikymo sritį *dažnai patenka* ir tie asmenys, kurie paštu atsisiunčia vaistų, turinčių psichotropinių ar narkotinių medžiagų, bei asmenys, kurie savo reikmėms siunčiasi sąlyginai mažus narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekius. Dėl šių priežasčių reziumuotina, kad *absoliučios daugumos nusikalstamų veikų*, praktikoje patenkančių į BK 199 straipsnio 4 dalies taikymo sritį, *pavojoingumas nėra didelis* ir juolab neatitinka BK 199 straipsnio 4 dalies sankcijos griežtumo. Atitinkamai, atsižvelgiant į BK 199 straipsnio 4 dalies sankcijoje nustatytą itin griežtą laisvės atėmimo bausmę, narkotinių ar psichotropinių medžiagų kontrabanda *turėtų būti pripažįstami* tik labai pavojingi veiksmai, sukeltantys *labai didelį pavojų* įstatymų saugomoms vertybėms, darantys didelę žalą visuomenei. Šios nusikalstamos veikos pavojoingumas visuomenėje suvokiamas kaip *didelių kiekių* grynos narkotinės ar psichotropinės medžiagos gabenimas, *turint tikslą vėliau ją platinti* siekiant savanaudiškų tikslų ar pan., kai tokie veiksmai *daro labai didelę žalą valstybei*. Įvertinus šios nusikaltimo sudėties konstrukciją ir *ypač sankcijos griežtumą (prilygstantis BK 260 straipsnio sankcijoms)*, manytina, kad įstatymų leidėjo valia ir buvo numatyti tokias griežtas bausmes būtent už su dideliais kiekiais narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimą (kartu turinti tikslą juos platinti) susijusius nusikaltimus.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir turint omeny nurodytus BK 199 straipsnio 4 dalies taikymo ypatumus, teigtina, kad BK 199 straipsnio 4 dalies sankcijoje nurodytos itin griežtos laisvės atėmimo bausmės taikymas *už bet kokio kiekio* narkotinių ar psichotropinių medžiagų gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną (kartu visiškai *neatsižvelgiant į tai*, ar tokios medžiagos buvo gabenamos su tikslu platinti ar asmeniniam vartojimui) *akivaizdžiai pažeidžia proporcingumo ir teisingumo principus*.

5.3.2. *Identiška šio rašto 5.3.1. papunktyje nurodyta kritika taikytina* ir BK 199 straipsnio 4 dalyje nurodytai nusikaltimo sudėčiai, *susijusiai su narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną*. Pažymėtina, kad, vadovaujantis BK 199 straipsnio 4 dalimi, *itin griežta baudžiamoji atsakomybė (nuo 3 iki 10 metų laisvės atėmimo bausmė)* taikoma *nepriklausomai nuo* gabenamų narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) *kiekio ar rūšies*. Atitinkamai, *net ir labai nedidelio kiekio* narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną, priešingai nei tokio pat kiekio šių medžiagų gabenimas Lietuvos Respublikos teritorijoje, kaltininkui užtraukia vienintelę įmanomą 3 – 10 metų laisvės atėmimo bausmę. Kartu pažymėtina, kad narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gabenimas Lietuvos Respublikos teritorijoje *jau vertinamas visiškai kitaip* bei tuo pačiu *atsižvelgiant į* tokių medžiagų kiekius bei kvalifikuojamas jau pagal BK 266 straipsnio normą, kurioje už tokį neteisėtą disponavimą mėtomis medžiagomis skiriamų bausmių rūšys ir dydžiai, įskaitant laisvės atėmimo bausmės terminus, *nuosekliai ir adekvačiai pasiskirsto* priklausomai nuo padaryto nusikaltimo pobūdžio ir pavojoingumo. Aptariamam aspektu pabrėžtina ir tai, kad BK 199 straipsnio 4 dalies nusikaltimo sudėtis numato baudžiamąją atsakomybę taip pat *nepriklausomai nuo* neteisėtai gabenamų narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) *rūšies* (t. y. už pirmos, antros arba trečios kategorijos prekursorių gabenimą), kai tuo tarpu baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą (įskaitant ir gabenimą) Lietuvos Respublikos teritorijoje numatyta *tik už pirmos kategorijos* prekursorius (BK 266 straipsnis), o neteisėtas disponavimas kitų kategorijų (antros ir trečios) prekursoriais *apskritai užtraukia tik administracinę atsakomybę* (ANK 65 straipsnis). Kitaip tariant, už tokius pažeidimus, kurie valstybės *viduje savaime nelaikomi*

nusikaltimais, BK 199 straipsnio 4 dalis siūlo skirti nuo 3 iki 10 metų laisvės atėmimo bausmes. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, teigtina, kad BK 199 straipsnio 4 dalies reguliavimas akivaizdžiai nesuderinamas su proporcingumo ir teisingumo principais.

5.3.3 Analogiška šio rašto 5.3.1. papunktyje nurodyta kritika taikytina ir BK 199 straipsnio 4 dalyje nurodytai nusikaltimo sudėčiai, susijusiai su *šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų* neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną. Pažymėtina, kad, vadovaujantis BK 199 straipsnio 4 dalimi, baudžiamoji atsakomybė taikoma *nepriklausomai nuo* gabenamų šių daiktų ar medžiagų kiekio, galingumo ir kitų itin svarbių savybių ir atitinkamai minėtos dalies sankcijoje nurodyta *itin griežta* laisvės atėmimo bausmė (nuo 3 iki 10 metų) gali būti skiriama, pavyzdžiui, vos už vieno šaunamojo ginklo, keleto šovinių, 50 gramų parako ir pan. neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną. Aptariamuoju aspektu pabrėžtina, kad neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą Lietuvos Respublikoje) šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis (BK 253 straipsnis) baudžiamosios atsakomybės griežtumas (ir skiriamos bausmės bei jų dydžiai) *logiškai diferencijuojamas ir tiesiogiai priklauso* nuo gabenamų šių daiktų ar medžiagų kiekio, galingumo ir pan. kriterijų (ir atitinkamai itin griežta laisvės atėmimo bausmė nuo 4 iki 8 metų numatyta *tik už* neteisėtą disponavimą, susijusį su reikšmingu šaunamųjų ginklų kiekiu arba su didelės sprogstamosios galios arba dideliu kiekiu šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų).

5.3.4. Kalbant apie *radioaktyviųjų, nuodingųjų, stipriai veikiančių ar tam tikrų dopingo medžiagų* neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną, BK 199 straipsnyje taip pat įtvirtintas *akivaizdžiai neproporcingas ir per griežtas baudžiamumas*. Vadovaujantis BK 199 straipsnio 4 dalimi, už radioaktyviųjų, nuodingųjų ar stipriai veikiančių medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną *numatyta vienintelė itin griežta laisvės atėmimo bausmė nuo 3 iki 10 metų* (baudžiamoji atsakomybė už šių medžiagų gabenimą irgi taikoma nepriklausomai nuo gabenamų medžiagų kiekio). Lyginamoji BK 199 straipsnio 4 dalies sankcijos už radioaktyviųjų, nuodingųjų ar stipriai veikiančių medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną (numatytas *tik* laisvės atėmimas nuo 3 iki 10 metų) bei BK 256 straipsnio 1 dalies ir BK 267 straipsnio 1 dalies sankcijų už neteisėtą disponavimą (įskaitant ir gabenimą Lietuvos Respublikoje) radioaktyviosiomis, nuodingomis ar stipriai veikiančiomis medžiagomis (numatytos laisvės atėmimui alternatyvios bausmės, o griežčiausia laisvės atėmimo bausmė siekia 4 metus), analizė leidžia konstatuoti *itin reikšmingą šių sankcijų griežtumo nesuderinamumą*. Vien tik aplinkybė, kad tokios medžiagos gabenamos per Lietuvos Respublikos sieną (o ne valstybės viduje), ir nesant jokių papildomų tokių medžiagų gabenimo per Lietuvos Respublikos sieną pavojingumą didinančių požymių, yra *vienintelis pagrindas* neproporcingai griežtam tokios veikos baudžiamumui nustatyti. Kartu paminėtina, kad BK 199 straipsnio 2 dalyje nurodytu tam tikrų (*bet kokio kiekio*) *dopingo medžiagų* neteisėto gabenimo per Lietuvos Respublikos sieną atveju gali būti skiriama laisvės atėmimo iki 6 metų bausmė, tuo tarpu neteisėtas disponavimas (įskaitant ir gabenimą) minėtomis medžiagomis valstybės viduje baudžiamas švelnesne iki 4 metų laisvės atėmimo bausme (BK 276¹ straipsnis). Pabrėžtina ir tai, kad BK 199 straipsnio 2 dalyje nurodyta baudžiamoji atsakomybė numatyta *net ir tais atvejais*, kai tam tikros dopingo medžiagos neteisėtai gabenamos per Lietuvos Respublikos sieną *neturint tikslo jų platinti (t. y. asmeniniam vartojimui)*, kai tuo tarpu baudžiamoji atsakomybė už neteisėtą disponavimą (įskaitant ir gabenimą) tam tikromis dopingo medžiagomis Lietuvos Respublikos teritorijoje numatyta *tik turint tikslo jas platinti* (BK 276¹ straipsnis), o neteisėtas disponavimas šiomis medžiagomis *neturint tikslo jas platinti* apskritai neužtraukia baudžiamosios atsakomybės. Kitaip tariant, už tokius pažeidimus, kurie valstybės viduje *savaime nelaikomi nusikaltimais*, BK 199 straipsnio 2 dalis *siūlo skirti* net iki 6 metų laisvės atėmimo bausmę. Atsižvelgiant į tai, darytina išvada, kad aptariamasis reglamentavimas *pažeidžia proporcingumo ir teisingumo principus*, todėl BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalių sankcijos (*o BK 199 straipsnio 2 dalies atveju – ne tik sankcija, bet ir dispozicijos požymiai*) už radioaktyviųjų, nuodingųjų ar stipriai veikiančių arba tam tikrų dopingo medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną *turėtų būti labiau sistemiškai suderintos su BK 256, 267 ir 276¹ straipsnių normomis*.

5.3.5. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad, atsižvelgiant į BK 199 straipsnio 4 dalyje nurodytus nusikaltimus, vadovaujantis BK bendrosios dalies normomis, *nėra galimybių* nei atleisti kaltininką nuo baudžiamosios atsakomybės, nei atidėti jam paskirtos bausmės vykdymą²², Lietuvos teismų praktikoje, *siekiant išvengti* neadekvačiai griežtos laisvės atėmimo bausmės taikymo, *itin dažnai pritaikoma* BK 54 straipsnio 3 dalies nuostata, kas savo ruožtu *iš esmės iškraipo* pastarosios nuostatos esmę ir tikrąją paskirtį, kadangi tokio pobūdžio nuostata *turėtų būti taikoma tik išskirtiniais atvejais*, o ne virsti bendrąja bausmių skyrimo taisykle (kaip ir nutiko BK 199 straipsnio 4 dalies atveju).

5.3.7. Paminėtina ir tai, kad, sistemiškai įvertinus kitų Europos Sąjungos valstybių narių baudžiamuosius įstatymus, darytina išvada, kad daugelyje analizuotų valstybių narių (Estija, Čekija, Suomija, Slovėnija, Vokietija, Vengrija, Danija, Olandija ir kt.) *kontrabandos nusikaltimas siejamas išimtinai su muito ir kitų mokesčių išvengimu, muitinimo taisyklių pažeidimu*. Analizuotų Europos Sąjungos valstybių baudžiamosiose įstatymuose specialaus dalyko (narkotinių ar psichotropinių medžiagų, ginklų ir kt.) gabenimas, importas, eksportas *yra kriminalizuotas šių valstybių baudžiamųjų įstatymų bendruosiuose straipsniuose*, kuriuose įtvirtinta baudžiamoji atsakomybė už neteisėtus veiksmus su konkrečiu aptariamu dalyku. Atsižvelgiant į tai, BK projektu siūlomi kontrabandos nusikaltimo pakeitimai, atitiktų ir daugumos kitų Europos Sąjungos valstybių baudžiamuosius įstatymus.

5.3.8. Pabrėžtina, kad BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalyse nurodyti nusikaltimai savo esme ir pobūdžiu *neturi tiesioginių sąsajų* tiek su pačios kontrabandos nusikaltimo, tiek su viso BK XXXI skyriaus (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai) *pagrindiniu apsaugos objektu* – valstybės ekonomika, verslo tvarka, valstybės mokesčių sumokėjimo tvarka. Atitinkamai, neteisėtu disponavimu (gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną) šiais uždraustais ar ribotos apyvartos daiktais (narkotinėmis medžiagomis, ginklais, sprogmenimis, dopingo medžiagomis ir kt.) *BK XXXI skyriaus saugomoms vertybėms* – ekonomikai ir verslo tvarkai ar netgi valstybės mokesčių sumokėjimo tvarkai – *žalos neatsiranda*. Tokiais atvejais šiomis veikomis daroma žala yra susijusi su visuomenės saugumu, žmonių sveikata ar kitais panašiais baudžiamąjį įstatymą saugomais gėriais. Todėl *netinkama ir teisiškai neteisinga* asmens veiksmus kvalifikuoti ir bausti pagal BK XXXI skyriaus straipsnius. Atsižvelgiant į tai, reziumuotina, kad aukščiau nurodyti atvejai *turi būti pašalinti* iš BK 199 straipsnio (ir kartu iš BK XXXI skyriaus) taikymo srities, atsakomybę už pastaruosius nuosekliai numatant šių veikų kėsinimosi objektą atitinkančiose *BK specialiosiose normose*.

5.3.9. Pažymėtina ir tai, kad neteisėtas disponavimas įvairiais uždraustais ar ribotos apyvartos daiktais, nurodytais BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalyse (narkotikais, ginklais, sprogmenimis, radioaktyviosiomis, nuodingomis ar tam tikromis dopingo medžiagomis ir kt.), *kriminalizuotas specialiai tam skirtuose BK skyriuose*²³, dėl šios priežasties BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalyse *dubliuojami* kitose BK normose nustatyti draudimai, dėl ko aptariamas reguliavimas *laikytinas akivaizdžiai pertekliniu*. Aptariamą BK 199 straipsnio ir kitų BK specialios dalies normų dubliavimą paryškina ir ta aplinkybė, kad kitų BK straipsnių dispozicijose nurodomos ne tik nusikalstamos veikos, susijusios su neteisėtu atitinkamų daiktų ar medžiagų gabenimu ar siuntimu, bet ir su *neteisėtu importu ar eksportu* (pavyzdžiui, BK 256, 213, 270¹ ir pan. straipsniai). Kartu atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad galiojantis BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalyse įtvirtintas teisinis reglamentavimas nepagrįstai sukuria papildomą krūvį ikiteisminio tyrimo pareigūnams, prokurorams bei teismams, kadangi iš esmės kiekvienu atveju nustačius BK 199 straipsnio 2 ar 4 dalyje įtvirtinto nusikaltimo požymius, *turi būti kvalifikuojama idealioji sutaptis* su bendruoju BK straipsniu, numatančiu baudžiamąją atsakomybę už neteisėtą disponavimą atitinkamu, taip pat ir

²² Vadovaujantis BK 75 straipsnio nuostatomis, už BK 199 straipsnio 4 dalyje nurodytus nusikaltimus įmanomas tik dalinis bausmės vykdymo atidėjimas. Manytina, kad, atsižvelgiant į tai, kad BK 199 straipsnio 4 dalis, kaip išsamiai atskleista šiame aiškinamajame rašte, daugelio atvejų apima ir gana nedidelio pavojingumo nusikalstamas veikas, tokiems atvejams bausmės vykdymo atidėjimo institutas turėtų būti taikomas pilna apimtimi.

²³ Pavyzdžiui, BK XXXVI, XXXVII, XXXVIII skyriai.

BK 199 straipsnio 2 ar 4 dalyje numatyta, dalyku. Pavyzdžiui, radus Lietuvos Respublikos sieną kirtusioje transporto priemonėje labai didelį kiekį narkotikų, tokie asmenys traukiami baudžiamojon atsakomybėn tiek pagal BK 199 straipsnio 4 dalį, tiek pagal BK 260 straipsnio 3 dalį²⁴, analogiška situacija yra ir su ginklų, šaudmenų, sprogmenų kontrabanda²⁵ ir pan. Taigi, aptariamas teisinis reglamentavimas ne tik kad *laikytinas akivaizdžiai pertekliniu*, tačiau nepagrįstai padidina ikiteisminio tyrimo pareigūnų, prokurorų ar teismų darbo krūvį, kadangi baudžiamojo proceso metu privaloma tinkamai kvalifikuoti, įrodyti, aprašyti ir pan. kiekvieną nusikalstamą veiką, nors *analogišką rezultatą būtų galima pasiekti* tiesiog taikant bendrąjį aptariamo dalyko straipsnį (pavyzdžiui, BK 253, 256, 259, 260, 266 ir kt. straipsniai), *nepriklausomai nuo to*, kad neteisėtai gabenant tam tikrą dalyką ar disponuojant juo, buvo kirsta Lietuvos Respublikos siena. Atsižvelgiant į tai, neabejotina, kad siekiant baudžiamojo proceso ekonomiškumo, tikslingumo ir greitumo principų įgyvendinimo, yra *tikslinga pašalinti* minėtas nusikalstamas veikas iš BK 199 straipsnio nusikaltimo sudėties.

Kartu pažymėtina ir tai, kad, atsižvelgiant į tai, kad BK 199 straipsnio 4 dalis numato baudžiamąją atsakomybę už *bet kokio kiekio* uždraustų medžiagų ar daiktų (narkotikų, ginklų, prekursorių, nuodingųjų medžiagų ar pan.) neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną, bei į tai, kad BK 199 straipsnio 4 dalyje numatytų nusikaltimų nagrinėjimas, vadovaujantis BPK 225 straipsnio nuostatomis, priskirtinas *tik* apygardos teismų kompetencijai, šie aukštesnės instancijos teismai *privalomai nagrinėja net ir nedidelio pavojingumo* minėtų daiktų ar medžiagų neteisėto gabenimo per Lietuvos Respublikos sieną atvejus (vienos marihuanos suktinės, kelių psichotropinių tablečių, vieno ginklo ar kelių šovinių ar pan. neteisėtas gabenimas), kas *ženkliai nepagrįstai didina* aukštesnės instancijos teismų (apygardų teismų bei Lietuvos apeliacinio teismo) darbo krūvį. Manytina, kad, vadovaujantis BPK nurodytomis teisingumo taisyklėmis, tokius mažiau pavojingus tam tikrų daiktų ar medžiagų neteisėto gabenimo per Lietuvos Respublikos sieną atvejus *galėtų ir turėtų nagrinėti apylinkių teismai*, apygardų teismams paliekant tik pavojingiausių kontrabandos atvejų nagrinėjimą.

5.3.10. BK 199 straipsnyje nurodytas reguliavimas ne tik kad yra neproporcingas ir pernelyg griežtas, tačiau laikytinas nelogišku, nenuosekliu ir *sistemiškai nesuderintu su kitomis BK specialiosios dalies normomis*. Taip, BK 199 straipsnio 4 dalyje numatyta baudžiamoji atsakomybė už radioaktyviųjų medžiagų kontrabandą, *tačiau nenumatyta* už branduolinių medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių kontrabandą (atsakomybė už šias veikas numato tik BK 256 straipsnis), taip pat BK 199 straipsnio 4 dalyje numatyta atsakomybė už nuodingųjų ar stipriai veikiančių medžiagų kontrabandą, *tačiau nenumatyta* už cheminio ar biologinio ginklo kontrabandą arba cheminio ar biologinio ginklo gamybai naudojamų cheminių medžiagų ar jų pirmtakų, mikroorganizmų, kitų biologinių medžiagų ar toksinų kontrabandą (atsakomybė už šias veikas numato tik BK 267 straipsnio 2 dalis ir BK 267¹ straipsnis). Atsižvelgiant į tai, galiojantis reglamentavimas *sukuria gana absurdiškas situacijas*, kai, pavyzdžiui, neteisėtas radioaktyviųjų medžiagų neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną *būtų laikomas* kontrabanda BK 199 straipsnio kontekste (ir baudžiamas net iki 10 metų laisvės atėmimo bausme), o branduolinių medžiagų arba kitų jonizuojančiosios spinduliuotės šaltinių neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną jau *nebebūtų laikomas* kontrabanda bei BK 199 straipsnio reguliavimo dalyku, o būtų baudžiamas jau pagal visiškai kitą – BK 256 straipsnį – už kurio padarymą grėstų maksimali tik 4 metų laisvės atėmimo bausmė. Analogiškos situacijos susidarytų ir, pavyzdžiui, nuodingųjų ar stipriai veikiančių medžiagų bei cheminio ar biologinio ginklo gamybai naudojamų cheminių medžiagų ar jų pirmtakų kontrabandos atvejais, t. y. nuodingųjų ar stipriai veikiančių medžiagų

²⁴ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. liepos 12 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-111-511/2021; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2021 m. birželio 23 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-65-648/2021 ir kt.

²⁵ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2020 m. lapkričio 24 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-255-689/2020; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2017 m. birželio 16 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-159-976/2017; Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus 2014 m. sausio 30 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-148/2014 ir kt.

kontrabandos atveju *būtų taikoma* BK 199 straipsnio 4 dalis (grėstų iki 10 m. laisvės atėmimo bausmė), o cheminio ar biologinio ginklo gamybai naudojamų cheminių medžiagų ar jų pirmtakų kontrabandos atvejais *jau būtų taikomi* BK 267 straipsnio 2 dalis arba 267¹ straipsnis. Kartu aptariamai pavyzdžiai akivaizdžiai parodo tai, kad ir šiuo metu tam tikrais uždraustų daiktų neteisėto gabenimo net per Lietuvos Respublikos sieną atvejais būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o kitos BK specialiosios dalies normos (aptariamam aspektui BK 256, 267 ir 267¹ straipsniai).

Be to, BK 199 straipsnio 4 dalyje *kazuistiškai bei fragmentiškai* numatyti *tik labai ribotos apimties atvejai*, susiję su draudžiamų (saugomų) ar ribotos apyvartos daiktų ar medžiagų neteisėtu gabenimu per Lietuvos Respublikos sieną, kurie BK specialiosios dalies normų sistemoje pripažįstami kontrabandos ir atitinkamai BK 199 straipsnio reguliavimo dalyku, t. y. BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalių prasme *kontrabanda pripažįstami tik* kilnojamųjų kultūros vertybių ar antikvarinių daiktų, šaunamųjų ginklų, šaudmenų, sprogmenų, sprogstamųjų, radioaktyviųjų medžiagų, strateginių prekių, nuodingųjų, stipriai veikiančių, narkotinių, psichotropinių ar tam tikrų dopingo medžiagų arba narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną. Manytina, kad, vadovaujantis BK 199 straipsnio logika, šis straipsnis *turėtų apimti visus* įmanomus draudžiamų (saugomų) ar ribotos apyvartos daiktų ir (ar) medžiagų neteisėto gabenimo per Lietuvos Respublikos sieną atvejus, tačiau BK specialiosios dalies normų sisteminė analizė leidžia teigti, kad daugelio minėtų daiktų ar medžiagų galiojantis BK 199 straipsnis *tiesiog neapima* ir jau *šiuo metu* už tam tikrų uždraustų daiktų ar medžiagų neteisėtą gabenimą net ir per Lietuvos Respublikos sieną *būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o kitos BK specialiosios dalies normos*. Pavyzdžiui, BK 199 straipsnis *neapima: padirbtų ar suklastotų pinigų* kontrabandos, todėl už tokių daiktų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 213 straipsnis; *saugomų augalų ar gyvūnų* kontrabandos, todėl už jų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 272 ar 274 straipsniai; *biologinio ginklo arba jo gamybai naudojamų mikroorganizmų ar kitų biologinių medžiagų ar toksinų* kontrabandos, todėl už šių medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 276¹ straipsnis; *nepavojingų ar pavojingų atliekų* kontrabandos todėl už šių daiktų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 270² straipsnis (pastarojo straipsnio dispozicijoje aiškiai nurodytas neteisėto tokių atliekų gabenimo būtent per Lietuvos Respublikos sieną veika); *ozono sluoksnį ardančių medžiagų* kontrabandos, todėl už šių daiktų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 270¹ straipsnis, *žmonių* kontrabandos, todėl už jų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 292 straipsnis; suklastotų dokumentų kontrabandos, todėl už šių daiktų gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną būtų taikomas ne BK 199 straipsnis, o BK 300 straipsnis ir daugelio kitų atvejų.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, BK 199 straipsnyje įtvirtintas reguliavimas *negali būti vertinamas kaip racionalus, nuoseklus ar sistemiškas*.

5.3.11. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, BK projektu siūloma panaikinti perteklines, netinkamas bei nepagrįstai griežtas BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalis²⁶, kurias panaikinus:

a) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *narkotinėmis ar psichotropinėmis medžiagomis* atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami (tuo pačiu tinkamai atsižvelgiant į gabenamų narkotinių ar psichotropinių medžiagų kiekius bei į tai, ar gabenama su tikslu platinti šias medžiagas ar asmeniniam vartojimui) pagal BK XXXVII skyriaus 259 – 260 straipsnius;

²⁶ Atsižvelgiant į BK projektu siūlomą BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalių panaikinimą, kuris savo ruožtu šiose dalyse nurodytas veikas „perkelią“ į BK 253, 259–260, 256, 266, 267 bei 276¹ straipsnius, kurių dauguma (išskyrus BK 253 straipsnio 2 dalį, BK 256 straipsnio 2 dalį, BK 260 straipsnio 3 dalį ir BK 266 straipsnio 3 dalį), atsižvelgiant į BPK 225 straipsnio 1 dalies nuostatas, *nepriskiriami* apygardos teismų teismingumui, BK projekto pakeitimais šių nusikaltimų kontekste *ženkliai sumažinamas aukštesnės instancijos teismų* (apygardų teismų bei Lietuvos apeliacinio teismo) *darbo krūvis*.

b) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *pirmos kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagoms pirmtakais (prekursoriais)* atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami (tuo pačiu tinkamai atsižvelgiant į šių prekursorių kiekius) pagal BK XXXVII skyriaus 266 straipsnį²⁷;

c) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *šaunamaisiais ginklais, šaudmenimis, sprogmenimis ar sprogstamosiomis medžiagomis* atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami (tuo pačiu tinkamai atsižvelgiant į gabenamų daiktų ar medžiagų kiekius) pagal BK XXXVI skyriaus 253 straipsnį;

d) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *tam tikromis dopingo medžiagomis* atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami pagal BK XXXVIII skyriaus 276¹ straipsnį²⁸;

e) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *branduolinėmis ar radioaktyviosiomis medžiagomis arba kitais jonizuojančiosios spinduliuotės šaltiniais* (kurių šiuo metu galiojančio BK 199 straipsnio 4 dalies sudėtis apskritai nenumato) atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami pagal BK XXXVI skyriaus 256 straipsnį;

f) visi neteisėto disponavimo (įskaitant ir gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną) *stipriai veikiančiomis ar nuodingosiomis medžiagomis (įskaitant nuodingąsias chemines medžiagas, kurios naudojamos kaip cheminis ginklas arba chemines medžiagas ar jų pirmtakus cheminio ginklo gamybai, kurių šiuo metu galiojančio BK 199 straipsnio 4 dalies sudėtis apskritai nenumato)* atvejai būtų nuosekliai kriminalizuoti ir kvalifikuojami pagal BK XXXVI skyriaus 267 straipsnį;

g) visų kitų draudžiamų (saugomų) ar ribotos apyvartos daiktų ar medžiagų, kurie ir šiuo metu BK nepripažįstami kontrabandos ir atitinkamai BK 199 straipsnio reguliavimo dalyku (t. y. kurių galiojančio BK 199 straipsnio sudėtis apskritai nenumato) neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną būtų ir toliau nuosekliai kvalifikuojamas ir baudžiamas pagal BK specialiosios dalies normas, pavyzdžiui: padirbtų ar suklastotų pinigų kontrabandai būtų taikomas BK 213 straipsnis; saugomų augalų ar gyvūnų kontrabandai – BK 272 ar 274 straipsniai; biologinio ginklo arba jo gamybai naudojamų mikroorganizmų ar kitų biologinių medžiagų ar toksinų kontrabandai – BK 276¹ straipsnis; nepavojingų ar pavojingų atliekų neteisėtam gabenimui per Lietuvos Respublikos sieną – BK 270² straipsnis ir pan.

5.3.12. Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu siūloma panaikinti BK 199 straipsnio 2 ir 4 dalis, baudžiamąją atsakomybę už šiose dalyse nurodytų daiktų ar medžiagų neteisėtą gabenimą per Lietuvos Respublikos sieną numatant šių veikų kėsinimosi objektą atitinkančiose BK specialiosiose normose, bei į tai, kad tam tikri daiktai ar medžiagos gali būti ne tik gabenami, bet ir siunčiami per Lietuvos Respublikos sieną, BK 253, 256, 267 ir 267¹ straipsnių dispozicijos papildomos *siuntimo* veikomis, kurios šiuo metu minėtose dispozicijose nėra nurodytos²⁹.

6. Siekiant *tinkama apimtimi suderinti* baudžiamojo įstatymo normas su baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principo (*ultima ratio*) reikalavimais, BK projektu ***taip pat siūlomos šios baudžiamojo įstatymo subalansavimo priemonės:***

6.1. Vadovaujantis (netinkama linkme besiformuojančia) Lietuvos teismų praktika, BK 223 straipsnyje nurodytos veikos – teisės aktų reikalaujamos buhalterinės apskaitos netvarkymas ir buhalterinės apskaitos dokumentų nesaugojimas (t. y. „<...> sąmoningai netvarkė teisės aktų reikalaujamos buhalterinės apskaitos“, „<...> sąmoningai neišsaugojo <...> apskaitos

²⁷ Neteisėtas *antros ir trečios* kategorijos narkotinių ar psichotropinių medžiagų pirmtakų (prekursorių) gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną būtų baudžiamas (kaip ir šiuo metu baudžiamas bet koks neteisėtas disponavimas šiais prekursoriais) administracine tvarka (ANK 65 straipsnis).

²⁸ Lietuvos Respublikos tam tikrų dopingo medžiagų kontrolės įstatyme nurodytų tam tikrų dopingo medžiagų neteisėtas gabenimas per Lietuvos Respublikos sieną *be tikslo jas platinti* būtų baudžiamas (kaip ir šiuo metu baudžiamas bet koks neteisėtas disponavimas šiomis medžiagomis *be tikslo jas platinti*) administracine tvarka (ANK 69 straipsnis).

²⁹ Aptariamam aspektui pastebėtina, kad BK 259-260, 266 ir 276¹ straipsnių dispozicijose siuntimo veikos šiuo metu jau yra įtvirtintos.

dokumentų <...>“) – gali būti padarytos tiek neatsargiai, tiek tyčia³⁰. Atitinkamai, susiklosčiusi situacija, kai nusikalstama veika, baudžiamojo įstatymo įvardijama kaip *aplaidus* apskaitos tvarkymas (ir baudžiamosios teisės doktrinoje³¹ apibūdinama kaip padaroma *tik neatsargia* kaltės forma), tuo pačiu apima ir dalį tyčinių pažeidimų, *nėra normali*. Dėl šios priežasties bei atsižvelgiant į susiklosčiusią BK Specialiosios dalies normų konstravimo praktiką, siekiant, kad BK 223 straipsnis *apimtų tik neatsargius nusikaltimus*, būtų tikslinga BK 223 straipsnį papildyti nauja dalimi, kurioje būtų aiškiai nurodyta, *kad asmuo atsako pagal BK 223 straipsnį tik tais atvejais, kai jame numatytos veikos padarytos dėl neatsargumo* (BK projekto 33 straipsnis). Kartu, siekiant, kad BK 222 straipsnis tinkamai apimtų visas BK 223 straipsnyje nurodytas veikas, kurios, vadovaujantis Lietuvos teismų praktika, gali būti padarytos ir tyčia, t. y. buhalterinės apskaitos netvarkymo ir buhalterinės apskaitos dokumentų neišsaugojimo atvejus, BK projekto 32 straipsniu BK 222 straipsnio dispoziciją siūloma papildyti minėtomis nusikalstamomis veikomis. Nurodytu atveju *visų tyčinių* pažeidimų, susijusių su buhalterinės apskaitos neteisėtu tvarkymu, nusikalstamas pobūdis *būtų vertinamas* pagal BK 222 straipsnyje nurodytus apgaulingos apskaitos nusikaltimo sudėties požymius. Tuo tarpu, esant aukščiau siūlomam BK 223 straipsnio dispozicijos papildymui, *visi neatsargūs* buhalterinės apskaitos netvarkymo ar nesaugojimo (neatsargus dokumentų praradimas) *atvejai patektų į* BK 223 straipsnio taikymo sritį.

6.1.2. BK projekto 32 ir 33 straipsniais siūloma *papildyti* BK 222 ir 223 straipsnių dispoziciją šių nusikaltimų *tikrąją esmę ir pobūdį atspindinčiais* pavojingais alternatyviais padariniais, tiesiogiai susijusiais su nusikalstamos apskaitos daroma didele turtine žala valstybei (išvengtų/nuslėptų (nesumokėtų) valstybės mokesčių pavidalu) arba kitiems verslo subjektams bei asmenims (t. y. „<...> jeigu dėl to buvo padaryta didelė turtinė žala (300 MGL dydžio) valstybei arba kitam fiziniam ar juridiniam asmeniui <...>“), kurie BK 222 ir 223 straipsnių dispozicijose nustatomi, *vadovaujantis šio rašto 4 punkto 1.1. papunktyje nurodytu sisteminiu požymių unifikavimo požiūriu*.

Pirma, BK 222 straipsnyje numatytas apgaulingas apskaitos tvarkymas *savo esme ir pobūdžiu laikytinas būtent mokesčių slėpimą atitinkančių* baudžiamojo įstatymo normų sistemos dalimi. Apgaulingai tvarkantys apskaitą subjektai beveik visais atvejais kėsina iš karto į du objektus: buhalterinės apskaitos tvarkymo reikalavimus ir valstybės finansų ir kitų asmenų interesus. Būtent kėsinimasis į pastarąjį objektą yra *pirminė apgaulingos apskaitos priežastis* ir tokią veiką padaro pavojingesnę Pažeidus buhalterinės apskaitos vedimo tvarką, padaroma turtinė žala (kurios pažeidėjas iš esmės visais atvejais ir siekia) *būtent valstybės finansų sistemai* (ar kitiems verslo subjektams, susijusiems asmenims ar pan.), valstybės biudžetas netenka dalies įplaukų, kadangi šiuo atveju nuo valstybės slepiami mokesčiai. Atitinkamai, manytina, kad apgaulingos apskaitos tvarkymo *esmė ir pagrindinis tikslas – mokesčių slėpimas* (kaip, pavyzdžiui, ir nurodoma galiojančio ANK 205 straipsnio 4–7 dalyse), o apgaulingos apskaitos tvarkymo *pagrindiniu objektu* turėtų būti laikomi *būtent* valstybės finansiniai interesai. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad apgaulingos apskaitos tvarkymo norma pirmiausia *turėtų būti orientuota būtent į valstybės ar kitų asmenų finansinių interesų apsaugą* ir būtent turtinės žalos valstybei ar kitiems verslo subjektams dydis ir *turėtų būti apgaulingos apskaitos pagrindinis pavojingumo matavimo kriterijus*. Pažymėtina, kad toks požiūris, vadovaujantis kuriuo, nusikalstama buhalteriją pirmiausia turi būti siejama bei orientuota būtent į valstybės³² ar kitų asmenų³³ (pvz., verslo subjektų) finansinių interesų apsaugą akcentuojamas ir baudžiamosios teisės doktrinoje

³⁰ Pavyzdžiui, 2009 m. spalio 13 d. kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-93/2014.

³¹ Pavyzdžiui, PEČKAITIS, Justinas. „Baudžiamoji atsakomybė už aplaidų buhalterinės apskaitos tvarkymą“. Jurisprudencija. 2013, 20(1), p. 343–357.

³² Pavyzdžiui, FEDOSIUK Oleg, „Mokesčių slėpimas kaip nusikalstama veika: sisteminė normų analizė ir aktualūs taikymo klausimai.“ Teisės apžvalga Nr. 2(16). 2017.

³³ Pavyzdžiui, PAKŠTAITIS Laurynas, „Apgaulingos ir aplaidžios apskaitos kriminalizavimo ir vertinimo problemos“. Jurisprudencija Nr. 28(1), 2021.

Antra, BK 222–223 straipsnių dispozicijose nurodyti padariniai („negalima visiškai ar iš dalies nustatyti asmens veiklos, jo turto, nuosavo kapitalo ar išipareigojimų dydžio ar struktūros), susiję su tiesos nustatymo buhalterijoje apsunkinimu, yra *vertinamojo pobūdžio*. Atitinkamai, negalėjimas nustatyti tam tikrų ekonominės veiklos rodiklių (šiuo atveju – nustatyti tiesą buhalterijoje), kaip teisinis (baudžiamumo) kriterijus yra *gana neinformatyvus, abstraktus ir subjektyvus*, kadangi tokio nusikaltimo sudėties neapibrėžto požymio nustatymas visada priklauso tik nuo teisės taikytojo subjektyvaus vertinimo ir analogiško pobūdžio interpretacijų. Kartu galiojančio BK 222 straipsnio dispozicijoje nurodyti nusikalstami padariniai, susiję su tiesos nustatymo buhalterijoje apsunkinimu *pilna apimtimi nederą* su apgaulingos apskaitos tvarkymo esme ir pobūdžiu, *nėra orientuoti būtent į neteisėtą mokestinės naštos mažinimą bei didelės turtinės žalos valstybei ar kitiems subjektams padarymą dėl ko galiojantis reglamentavimas neužtikrina tinkamo baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo*. ANK normos (205 straipsnis), nustatančios administracinę atsakomybę už apgaulingą (ar aplaidžią) apskaitos tvarkymą, *sieja administracinę atsakomybę būtent su nuslėptų ar siekiamų nuslėpti mokesčių (aplaidžios buhalterinės apskaitos tvarkymo atveju – su nesumokėtų mokesčių) dydžiais*, tad aptariamam aspektui BK 222 ir 223 straipsniuose nurodytas baudžiamosios atsakomybės taikymo už apgaulingą apskaitą kriterijus (negalėjimas nustatyti ekonominės veiklos rodiklių) nesprenžia, bet, priešingai, *apsunkina baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimą*, kuris tokio pobūdžio bylose yra itin aktualus. Atsižvelgiant į tai, praktikoje iš esmės galimos absurdiškos situacijos, kai už mažesnio masto mokesčių slėpimą (pavyzdžiui, 200 eurų) būtų taikoma baudžiamoji (nes tokia veika bus padaroma straipsnio dispozicijoje nurodyti padariniai, susiję su tiesos nustatymo buhalterijoje apsunkinimu), o už didesnio masto – tik administracinė atsakomybė. Kartu teisinis reguliavimas, vadovaujantis kuriuo, *bet kokio dydžio turtinės žalos padarymas valstybei (nuslepiant mokesčius) būtų baudžiamas tik administracine tvarka* (kadangi tokių padarinių BK 222 ir 223 straipsniuose nurodytos sudėtys tiesiog nenumato) aiškiai *prieštarautų proporcingumo ir teisingumo principams*.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad apgaulingos (aplaidžios) apskaitos tvarkymo norma *pirmiausia turėtų būti orientuota būtent į valstybės ar kitų susijusių subjektų finansinių interesų apsaugą ir būtent padarytos turtinės žalos dydis ir turėtų būti apgaulingos (aplaidžios) apskaitos tvarkymo pagrindinis pavojaus matavimo kriterijus*. Šiuo tikslu BK projekte BK 222 ir 223 straipsniuose įvedami papildomi alternatyvūs nusikalstami padariniai, taip pat ANK projektu tikslinama ANK 205 straipsnio dispozicija. Kartu, atsižvelgiant į BK 219–221 straipsniuose nurodytų nusikaltimų sudėčių konstravimo pobūdį ir ypatumus bei siekiant tinkamai diferencijuoti apgaulingos buhalterinės apskaitos tvarkymo pavojingumą, BK projektu, *vadovaujantis šio rašto 4 punkto 1.1. papunktyje nurodytu sisteminiu požiūriu dėl (labai) didelės turtinės žalos požymio dydžių unifikavimo bei veikų pavojingumo nustatymo*, siūloma BK 222 straipsnį papildyti kvalifikuota *sunkaus* nusikaltimo sudėtimi, numatančia griežtesnę baudžiamąją atsakomybę už apgaulingos apskaitos tvarkymą, kai veika padaroma labai didelė turtinė žala (750 MGL dydžio). Šiuo tikslu kartu tikslinamas ir BK 224¹ straipsnis.

6.2. BK projekto 25 straipsniu, *vadovaujantis šio rašto 4 punkto 1.1. papunktyje nurodytu sisteminiu požiūriu dėl (labai) didelės turtinės žalos požymio dydžių unifikavimo bei veikų pavojingumo nustatymo*, siūloma papildyti BK 207 straipsnį nauja, kvalifikuota *sunkaus* nusikalstamo sudėtimi. Papildomai šiuo aspektu pažymėtina, kad BK projekto 25 straipsniu siūlomas kriminalizavimas yra *neatsiejamas* nuo vieno pagrindinių BK projekto tikslų – baudžiamosios atsakomybės sisteminio subalansavimo. Šiame kontekste atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK projektu siūloma įtvirtinti naują, turto vertę bei turtinę žalą apibrėžiantį požymį – labai didelė turtinė vertė bei labai didelė turtinė žala, kurie atitinkamai yra apibrėžiami BK projekto 12, 28, 35, 37 ir 46 straipsniuose. Atsižvelgiant į tai, taikant analogišką metodą, kaip ir BK XXVIII skyriuje, BK 207 straipsnyje kartu įvedamas naujas labai didelės turtinės žalos požymis (daugiau, kaip 750 MGL), siekiant proporcingai diferencijuoti šiame straipsnyje nurodytų nusikalstamų veikų pavojingumo laipsnį bei pobūdį, atsižvelgiant į padarytos turtinės žalos dydį. BK projekto 25 straipsniu siūlomi BK 207 straipsnio pakeitimai išlaiko BK projekto horizontalią nusikalstamų

veikų pavojingumo konstravimo techniką, kuri sistemiškai subalansuoja baudžiamojo įstatymo normą, aiškiai atribojant nusikalstamų veikų pavojingumą atsižvelgiant į ją kvalifikuojančius požymius, siejamus su kilusių neigiamų padarinių dydžiu.

Vertinant BK projekto 25 straipsniu siūlomus BK 207 straipsnio pakeitimus, tikslinga tiesti paraleles ir į BK projekto 7 straipsniu keičiamą BK 182 straipsnį. Šiame kontekste pažymėtina, kad BK 182 ir 207 straipsniuose įtvirtintos nusikalstamos veikos *yra itin panašios* savo pobūdžiu, turiniu, esme bei sukeliama neigiamais padariniais, tačiau galiojantis baudžiamasis įstatymas dėl BK 207 straipsnyje įtvirtintų nusikalstamų veikų, šiuo metu numato *neproporcingai švelnią* atsakomybę, iš esmės nepriklausomai nuo BK 207 straipsniu padarytos nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdžio³⁴ kas, manytina, nėra suderinama su teisingumo, proporcingumo principų turinio reikalavimais. Kartu, pažymėtina ir tai, kad LAT 2021 m. kovo 16 d. nutartyje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-P-31-788/2021 suformavo *kategorišką teismų praktiką*, kurioje konstatuojama, kad „tais atvejais, kai tikslinės paramos, subsidijos ir dotacijos gavimas apgaule sau ar kitam asmeniui nėra susijęs su turtinės žalos padarymu arba padarytoji žala nėra didelė, nusikalstama veika kvalifikuotina pagal BK 207 straipsnio 1 dalį, o kai dėl tokio kreditinio sukčiavimo valstybės ar Europos Sąjungos institucija, tarptautinė viešoji organizacija arba kitas juridinis ar fizinis asmuo patyrė didelę turtinę žalą, t. y. žalą, viršijančią 150 MGL dydį (BK 212 straipsnio 1 dalis), nusikalstama veika kvalifikuotina pagal BK 207 straipsnio 2 dalį. Aptartais atvejais bendroji turtinio sukčiavimo norma (BK 182 straipsnio 1, 2, 3 dalys), taip pat tikslinės paramos, subsidijos ir dotacijos panaudojimo ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką norma (BK 206 straipsnio 1, 3 dalys) netaikytinos“. Taigi, suformuota LAT praktika vienareikšmiškai sukūrė tokią situaciją, kad iš esmės bet kokią žalą, svarbu, kad didesnę negu 150 MGL, sukeliantis kreditinis sukčiavimas (BK 207 straipsnis), kuriuo metu naudojant apgaulę galima padaryti ir pavyzdžiui, 10 mln. eur. turtinės žalos, privalomai turi būti kvalifikuojamas kaip BK 207 straipsnio 2 dalyje (*nors prieš tai buvo galimybė tokias veikas kvalifikuoti ir pagal BK 182 straipsnį*) įtvirtintas apysunkis nusikaltimas, kuris numato laisvės atėmimo bausmę iki 4 metų. Šiuo atveju, atlikus lyginamąją galiojančio BK 182 straipsnio 2 dalyje įtvirtinto kvalifikuoto bendrojo sukčiavimo sudėties analizę, matyti, kad tokio pobūdžio veiksmai jau ir galiojančiame baudžiamajame įstatyme turėtų būti priskirtini sunkių nusikaltimų kategorijai. Pažymėtina, kad BK projekto autorių vertinimu, nuo nusikalstamos veikos nukentėjusios subjekto skirtingas pobūdis ir rūšis (fiziniai, juridiniai asmenys ir valstybės, Europos Sąjungos institucijos), savaime *negali būti pagrindas* iš esmės panašaus pobūdžio nusikalstamas veikas (BK 182 ir 207 straipsniai) vertinti itin skirtingame pavojingumo laipsnio kontekste. Kartu, pažymėtina ir tai, kad praktinė veikla rodo, kad kreditinio sukčiavimo nusikalstamos veikos pagal pavojingumo laipsnį, padaromos žalos valstybei mastą prilygsta BK 182 straipsnio 2 dalyje nustatytam turtinio sukčiavimo pavojingumui, kurios dispozicijoje jau yra įtvirtinta alternatyvi kvalifikuota nusikalstama veika „arba sukčiavo dalyvaudamas organizuotoje grupėje.“; taip pat prilygsta ir mokestiniam sukčiavimui (mokesčių vengimui) prilygstančiame BK 220 straipsnio 2 dalyje pavojingumui, kurios dispozicijoje taip pat jau yra įtvirtinta alternatyvi kvalifikuota nusikalstama veika „arba dalyvaudamas organizuotoje grupėje.“ Praktika rodo, kad tiek sukčiavimas, tiek mokesčių vengimas apgaule, tiek kreditinis sukčiavimas apgaule kaip veikos pasižymi gana sudėtingomis nusikalstamomis schemomis, neretai ir organizuotų grupių ryšiais, jais padaroma didelė žala ES ir/ar valstybės biudžetui ir pan., kas neabejotinai daro tokio pobūdžio nusikalstamą veiką pavojingesnę. Dėl šios priežasties, BK projektu siekiant subalansuoti baudžiamosios atsakomybės taikymą, užtikrinti baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo turinio reikalavimus, atlikus sisteminę baudžiamojo įstatymo normų analizę, siūloma BK įtvirtinti BK 207 straipsnyje kvalifikuotą nusikalstamos veikos sudėtį, kurioje būtų pagrįstai įtvirtinti šią nusikalstamą veiką kvalifikuojantys požymiai – labai didelės turtinės žalos padarymas ir veikos padarymas organizuotoje grupėje, kas būtų prilyginta sunkaus nusikaltimo

³⁴ BK 207 straipsnio 1 dalis numato baudžiamąją atsakomybę už turtinę žalą nuo 1 iki 150 MGL iki 3 metų laisvės atėmimo, o BK 207 straipsnio 2 dalis numato, kad nuo 150 MGL padarytos turtinės žalos - iki 4 metų laisvės atėmimo.

kategorijai. Šiame kontekste pažymėtina, kad siūlomi pakeitimai visapusiškai atitinka ir kitų BK projektu keičiamų turtinių bei finansinių, ekonominių nusikalstamų veikų konstravimo logiką. Kartu, manytina, kad siūlomi pakeitimai *užtikrins tinkamą balansą* tarp baudžiamosios atsakomybės, kaip kraštutinės priemonės principo ir teisingumo principo turinio reikalavimų, tai pat, sukurs prielaidas taikyti griežčiausią baudžiamąją atsakomybę tik dėl pačių sunkiausių nusikalstamų veikų padarymo.

6.3. Atsižvelgiant į galiojančių BK 208 ir 209 straipsnių dispozicijose nurodytus požymius bei į netinkamai besiformuojančią Lietuvos teismų praktiką³⁵, vadovaujantis kuria, analizuojant BK 208 ir 209 straipsnių dispozicijas „<...>“ lingvistiniu teisės aiškinimo metodu matyti, jog joje nurodyta, kad žala turi būti padaryta „kreditoriams“, tai yra žodis nurodomas daugiskaitos forma. „<...>“ ir tai atitinkamai „<...>“ reiškia, kad žala turi būti padaroma *mažiausiai dviem* kreditoriams „<...>“, BK projekto 26 ir 27 straipsniais *siūloma tikslinti* šiuo aspektu netinkamai suformuluotas BK 208 ir 209 straipsnių dispozicijas, nurodant, kad minėtuose straipsniuose nurodyta *didelė turtinė žala gali būti padaroma ir vienam iš kreditorių*, svarbu, kad jos dydis atitiktų BK 212 straipsnio 1 dalyje nurodytą žalos išraišką. Kartu, atsižvelgiant į tai, kad BK 208 ir 209 straipsnių sankcijos *iš esmės sistemiškai nesuderintos* su kitomis BK nurodytomis nesunkių nusikaltimų kategorijos sankcijomis ir vertintinos kaip akivaizdžiai per griežtos, BK projektu minėtos sankcijos pildomos alternatyviomis laisvės atėmimui bausmėmis. Analogiški pakeitimai dėl analogiškų priežasčių BK projekto 22 straipsniu atliekami ir BK 203 straipsnio sankcijoje.

6.3. BK projekto 1 straipsniu siūloma šalinti BK 156 straipsnio dispozicijos vidinio suderinamumo trūkumus bei šio straipsnio taikymo srities problemas, aiškiai ir nuosekliai reglamentuojant baudžiamosios atsakomybės taikymą už vaikų (asmenų iki 18 metų) pagrobimą, kartu išvengiant nepagrįstų situacijų, kai mažamečio (asmenų iki 14 metų) pagrobimas būtų vertinamas kaip vaiko pagrobimas pagal BK 156 straipsnį, tačiau, pavyzdžiui, 15 metų vaiko grobimas jau būtų kvalifikuojamas tiesiog kaip neteisėtas laisvės suvaržymas pagal BK 146 straipsnio nuostatas.

6.4. Lietuvos teismų praktikoje pažymima³⁶, kad BK 176 straipsnio taikymo praktika, „<...>“ kai *bet kurio sunkumo* nelaimingas atsitikimas „<...>“ būtų vertinami kaip pakankama sąlyga taikyti baudžiamąją atsakomybę, *neatitinka baudžiamojo įstatymo tikslų*. Šiame kontekste pažymėtina, kad nelaimingi atsitikimai „<...>“ tiek pagal savo pobūdį, tiek pagal keliamą pavojų ir žalingus padarinius gali labai skirtis [pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatyme nelaimingi atsitikimai darbe pagal jų pasekmes skirstomi į lengvus, sunkius ir mirtinus, pagal nukentėjusiųjų skaičių – į pavienius ir grupinius] „<...>“. Atitinkamai, vadovaujantis Lietuvos teismų praktika, „<...>“ sisteminis BK 176 straipsnio 1 dalyje numatytos nusikalstamos veikos požymių aiškinimas suponuoja išvadą, kad šiai normai taikyti „<...>“ *nelaimingas atsitikimas <...> turi būti tokio pobūdžio, kad atitiktų sunkių padarinių kriterijų. Tai yra įrodinėtina aplinkybė tokios kategorijos bylose*³⁷ „<...>“. Atsižvelgiant į susiklosčiusią teismų praktiką, kuri, kaip minėta, nelaimingus atsitikimus darbe sieja su sunkių padarinių požymiu, bei vadovaujantis Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymo 42 straipsnio nuostatomis, BK projekto 2 straipsniu *siūloma sustiprinti BK 176 straipsnio 1 dalies dispozicijos požymius, siekiant labiau*

³⁵ Pavyzdžiui, Lietuvos apeliacinio teismo Baudžiamųjų bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. birželio 17 d. nuosprendis baudžiamojoje byloje 1A-582-453/2016; 2012 m. gegužės 8 d. kasacinė nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-223/2012.

³⁶ Pavyzdžiui, Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. sausio 15 d. nutartis baudžiamojoje byloje Nr. 2K-123/2013 (nagrinėjamu atveju nelaimingo atsitikimo darbe metu nukentėjusiajam padarytas nesunkus sveikatos sutrikdymas).

³⁷ Kitaip tariant, šiuo metu Lietuvos teismų praktikoje BK 176 straipsnis taikomas *tik esant sunkiems nelaimingo atsitikimo padariniams* (pavyzdžiui, gyvybės atėmimas, sunkus sveikatos sutrikdymas) ir atitinkamai, pavyzdžiui, jau minėtoje baudžiamojoje byloje Nr. 2K-123/2013 Lietuvos Aukščiausiasis Teismas konstatavo, kad „<...>“ nei iš kaltinamojo akto turinio, nei iš prokuroro pasisakymų proceso metu neaišku, kodėl nelaimingo atsitikimo metu *vienam* darbuotojui padarytas *nesunkus* sveikatos sutrikdymas buvo traktuojamas kaip pakankamas pagrindas kaltinti [kaltinamąjį] pagal BK 176 straipsnio 1 dalį.“

pagrįsti baudžiamosios atsakomybės taikymą už darbuotojų saugos ir sveikatos reikalavimų pažeidimus *ultima ratio* principo kontekste. Be to, turint omeny tai, kad ne tik nelaimingas atsitikimas darbe, bet ir avarija aukščiau nurodytoje teismų praktikoje taip pat siejama būtent su sunkių padarinių atsiradimu, avarijos atskiras įtvirtinimas pašalinamas iš nusikaltimo sudėties siejant jos atsiradimą su sudėtyje likusiu sunkių padarinių požymiu (t. y. baudžiamoji atsakomybė atsirastų tais atvejais, jeigu avarija būtų pripažinta sunkiais padariniais, atsiradusiais dėl šios nusikalstamos veikos padarymo). Kartu, BK projektu tikslinama BK 176 straipsnio nusikaltimo sudėtis, numatant, kad šio nusikaltimo, atsižvelgiant į šio nusikaltimo pobūdį bei esmę, padarymo subjektas gali būti ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo. Be to, BK projektu nurodoma, kad BK 176 straipsnyje nurodytas nusikaltimas gali būti padaromas *tik* neatsargia kaltės forma, priešingu atveju (t. y., jeigu šis nusikaltimas būtų padarytas tyčine kaltės forma (tiesiogine ar netiesiogine tyčia)) tokios veikos turėtų būti kvalifikuojamos ne pagal BK 176 straipsnį, o vertinamos tyčinių nusikaltimų žmogaus gyvybei ar sveikatos kontekste.

6.5. BK projekto 34 straipsniu tikslinama BK 224 straipsnio nusikaltimo sudėtis, atsižvelgiant į šio nusikaltimo pobūdį (kurio padarymo subjektas akivaizdžiai gali būti ne tik fizinis, bet ir juridinis asmuo) bei, vadovaujantis panašaus pobūdžio nusikaltimų sudėčių konstrukcijomis (pavyzdžiui, BK 213, 214, 300 straipsniai ir pan.), numatant, kad už šio nusikaltimo padarymą atsako ir juridinis asmuo.

6.6. Galiojančio BK 255 straipsnio redakcija numato baudžiamąją atsakomybę už šaunamojo ginklo, šaudmenų, sprogmenų ar sprogstamųjų medžiagų *laikymo* taisyklių pažeidimus, kurie sudaro sąlygas kitam asmeniui neteisėtai jais pasinaudoti. Tačiau teismų praktikoje pastebima, kad teismai apkaltinamuosius nuosprendžius pagal BK 255 straipsnį priima *ne tik tais atvejais*, kai buvo pažeistos ginklų, šaudmenų laikymo taisyklės ir dėl to buvo sudarytos sąlygos kitam asmeniui neteisėtai jais pasinaudoti, bet taip pat ir pažeidus ginklo *nešiojimo* taisykles³⁸ arba dėl ginklo praradimo jį *gabenant*³⁹. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad pagal BK 255 straipsnį turėtų būti pradedamas ikiteisminis tyrimas ir tais atvejais, kai asmuo, pavyzdžiui, būdamas namuose ginklų laiko ne seife (namuose tuo metu yra sutuoktinė ir (ar) vaikai), tačiau nėra skaudžių padarinių). Paminėtais atvejais, praktikoje kartu kyla klausimas dėl BK 255 straipsnio ar ANK 229 straipsnio (Ginklų, šaudmenų saugojimo, laikymo, nešiojimo ar gabenimo tvarkos pažeidimas) nuostatų taikymo ir atitinkamai baudžiamosios ir administracinės atsakomybių atribojimo. Paminėtina, kad, vadovaujantis Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išaiškinimais, BK 255 straipsnyje nustatyto baudžiamąjo nusižengimo objektyvieji požymiai pasireiškia „<...> šaunamojo ginklo, šaudmenų laikymo taisyklių pažeidimu (dažniausiai – neveikimu); kito asmens neteisėtu pasinaudojimu šiais objektais ar realios galimybės pasinaudoti jais įsigijimu; priežastiniu ryšiu tarp laikymo taisyklių pažeidimo ir kito asmens šių objektų panaudojimo ar *realios galimybės* juos panaudoti <....>“, tai pat, „<...> kad veikos padarymo vieta gali būti ne tik vieša, kurioje įprasta lankytis žmonėms, bet ir fizinio asmens gyvenamoji patalpa, jai priklausanti privati teritorija ir kitos privačios įstaigos <...>“⁴⁰, o *esminis* atribojimo kriterijus tarp BK ir ANK padarinių yra „<...> *realių sąlygų* neteisėtai pasinaudoti šaunamuoju ginklu kitam asmeniui sudarymo nustatymas <...>“⁴¹. Aptariamu aspektu kartu pažymėtina, kad teismų praktikoje *nėra papildomų konkretnių išaiškinimų*, kas būtų laikytina „realiomis sąlygomis pasinaudoti ginklu“, dėl to kyla neaiškumų ir dviprasmiškų BK 255 straipsnio nuostatų interpretavimų.

Atsižvelgdami į tai, kas išdėstyta, BK projekto 39 straipsniu *siūloma patikslinti BK 255 straipsnio 1 dalies dispozicijos požymius*, kartu siekiant šią baudžiamąją įstatymo normą *labiau suderinti* su baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės priemonės, principo (*ultima ratio*) reikalavimais.

6.7. BK projekto 44 straipsniu, siekiant ištaisyti 2020 m. balandžio 28 d. Lietuvos Respublikos baudžiamąjo kodekso 277 straipsnio pakeitimo įstatymo Nr. XIII-2866 klaidas,

³⁸ 2016 m. lapkričio 14 d. Kauno apylinkės teismo nuosprendis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-2204-993/2016.

³⁹ 2018 m. kovo 6 d. Kauno apylinkės teismo nuosprendis baudžiamąjoje byloje Nr. 1-1213-359/2018.

⁴⁰ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. kovo 8 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 2K-109/2011.

⁴¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 7 d. nutartis baudžiamąjoje byloje Nr. 2K-58/2012.

tikslinama BK 277 straipsnio dispozicijos formuluotė, numatant juridinio asmens atsakomybę už šio straipsnio 2, o ne 1 dalį.

6.8. BK projekto 46 straipsniu (Sąvokų išaiškinimas) BK 281 straipsnyje nurodyti sąvokų išaiškinimai, vadovaujantis BK Specialiosios dalies konstravimo praktika, apibrėžiami BK Specialiosios dalies atskirame straipsnyje (BK 282¹ straipsnis). Kartu BK 282¹ straipsnio 3 dalyje nurodyta transporto priemonės sąvoka tikslinama, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos saugaus eismo automobilių keliais įstatymo 2 straipsnio 35 dalies nuostatas.

7. ANK projekto 10 straipsniu, atsižvelgiant į ANK projekte įtvirtintus naujus administracinius nusižengimus, tikslinamas ANK 589 straipsnis, nurodant kokie pareigūnai kompetentingi pradėti administracinių nusižengimų teiseną minėtų naujų administracinių nusižengimų padarymo atvejais.

ANK projekto 3 straipsniu tikslinama ANK 115 straipsnyje nurodyto administracinio nusižengimo sudėtis, siekiant ANK 115 straipsnį labiau suderinti su BK 187 straipsnio dispozicija, kuriame baudžiamoji atsakomybė numatyta tik už svetino (o ne savo) turto sunaikinimą ar sugadinimą, be to, nusikaltimo pavojingumo pobūdis siejamas su turto vertės (o ne turtinės žalos) požymiu.

8. Atsižvelgiant į BK projektu siūlomus baudžiamojo įstatymo pakeitimus, BPK ir KŽĮ projektais siūlomi techninio pobūdžio KŽĮ 8 straipsnio bei BPK 122, 167 ir 225 straipsnių pakeitimai. Be to, KŽĮ 8 straipsnis papildytas nuoroda į BK 207 straipsnio 2 dalį. Pažymėtina, kad KŽĮ 8 straipsnis papildomas nuoroda į BK 207 straipsnio 2 dalį, kadangi priėmus 2019-07-16 įstatymą Nr. XIII-2334, kuriuo BK 207 straipsnis buvo tinkamai suderintas su Direktyvos (ES) 2017/1371 dėl kovos su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu baudžiamosios teisės priemonėmis nuostatomis ir *tapo vienu pagrindinių* (kartu su BK 182 straipsniu) straipsnių kovoje su Sąjungos finansiniams interesams kenkiančiu sukčiavimu, dėl šių priežasčių (kaip ir BK 182 straipsnio atveju) *iškilo būtinybė suteikti teisinį pagrindą* taikyti kriminalinę žvalgybą ir šios baudžiamojo įstatymo normos atžvilgiu, siekiant veiksmingos kovos sukčiavimu (įskaitant kreditinį, karuselinį, Sąjungos biudžetui kenkiantį ir pan.) srityje. Priešingai, *išlikty nelogiškas, nevienodas požiūris* į labai panašaus pobūdžio nusikaltimus, t. y. už BK 182 straipsnyje nurodytą veiką būtų galima taikyti kriminalinės žvalgybos priemones, o už BK 207 straipsnyje – nebūtų galima, nors abu šie straipsniai lygiagrečiai veiksmingai taikomi kovoje su minėtais sukčiavimais.

Kartu KŽĮ projektu siūloma KŽĮ 8 straipsnį papildomai papildyti ir nuoroda į BK 246 straipsnio 2 dalį. Tą siūloma padaryti dėl analogiškų priežasčių, dėl kurių KŽĮ straipsnis buvo papildytas nuorodomis į BK 182 – 184 straipsnių 2 dalis, t. y. KŽĮ atitinkamai papildomas BK projekto sukurtais *naujais* (kurie galiojančio BK redakcijoje apskritai neegzistuoja) *apysunkiais* nusikaltimais (analogiškai sunkūs nusikaltimai *jau dabar automatiškai patenka* į KŽĮ 8 straipsnio taikymo sritį). Įstatymų leidėjo požiūriu (t. y. kad šios srities turiniai *apysunkiai* nusikaltimai turi patekti į KŽĮ 8 straipsnį) patvirtina ir tai, kad jau galiojančio KŽĮ 8 straipsnio redakcijoje yra įtvirtintas šiuo metu *vienintelis* tokio pobūdžio apysunkis nusikaltimas – t. y. galiojančio BK 178 straipsnio 2 dalis. Priešingu atveju *atsirastų ženkliai reglamentavimo* ir atitinkamai KŽĮ numatytų priemonių taikymo BK projektu sukurtų naujų apysunkių nusikaltimų atžvilgiu *spraga*. Be to, atsižvelgiant į BK projektu siūlomus BK 199 – 200 straipsnių pakeitimus (įvedant „tarpines“ apysunkių nusikaltimų sudėtis), taip pat tikslinamas KŽĮ 8 straipsnio turinys.

9. Pažymėtina, kad, *išskyrus labai ribotas išimtis*, kai, tobulinant tam tikrų BK straipsnių dispozicijas, kartu tuo pačiu buvo patikslintos ir kai kurių šių straipsnių neproporcingai griežtos, nelogiškos ar neadekvačios sankcijos⁴², BK projektas **nėra orientuotas ir (ar) iš esmės tiesiogiai susijęs** su BK Specialiosios dalies straipsnių sankcijose nurodytų bausmių ir jų dydžių koregavimu ir (ar) subalansavimu, kadangi baudžiamojo įstatymo normų sankcijose nurodytų bausmių ir jų dydžių peržiūra, siekiant sistemiškai spręsti baudžiamojo įstatymo normų sankcijų tarpusavio nesuderinamumo, perteklinio griežtumo, alternatyvių bausmių trūkumo ar kitus jų sisteminius trūkumus, Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos požiūriu, yra kitos labai

⁴² Pavyzdžiui, taip BK projektu pakoreguotos BK 183–184, 196–197, 208–209, 219–222 ir pan. straipsnių sankcijos.

plataus masto diskusijos ir atskiros didelės apimties ir sudėtingumo baudžiamojo įstatymo normų sisteminės peržiūros objektas⁴³.

10. Atsižvelgiant į Įstatymų projektų siūlomas teisinio reguliavimo pakeitimo priemones, **laukiama šių pagrindinių teigiamų rezultatų:**

- Baudžiamasis įstatymas *būtų pirmiausia orientuotas* į pavojingiausių veikų kriminalizavimą, kartu būtų užtikrintas būtent pavojingiausių nusikaltimų griežtas baudžiamumas, o už mažiau pavojingus atvejus numatyti adekvačios bei proporcingos bausmės (arba kitos teisinės atsakomybės formos). Atitinkamai toks teisinis reguliavimas *labiau atitiktų* baudžiamosios teisės, kaip kraštutinės (*ultima ratio*) priemonės paskirtį ir esmę;

- Nusikaltimų sudėtyse įtvirtinti *MGL dydžiai labiau atitiktų* šių dienų valstybės ekonominę padėtį (kuri smarkiai pasikeitė nuo BK įsigaliojimo momento), *tinkamai atspindėtų* nusikaltimų veikų (ypač sunkesnių nusikaltimų) esmę ir pavojingumo pobūdį, taip pat *labiau pagrįstų* (ir dažnu atveju griežtų) bausmių, numatytų už jų padarymą, taikymo poreikį ir tikslingumą bei *ženkliai prisidėtų* prie valstybės proporcingos baudžiamosios politikos formavimo;

- *Teisėsaugos ir teisminės institucijos orientuotų pagrindinius išteklius* į pačių pavojingiausių ir didžiausią žalą valstybei bei visuomenei darančių nusikaltimų išaiškinimą ir nagrinėjimą (atitinkamai sumažės šių institucijų darbo krūvis, susijęs su mažiau pavojingais atvejais);

- *Sumažėtų valstybei brangiai kainuojančių ir ilgai trunkančių baudžiamųjų procesų skaičius*, kadangi mažiau pavojingos bylos galėtų būti nagrinėjamos operatyviau administracine tvarka arba didesne apimtimi būtų nagrinėjamos pagreitinta tvarka;

- Įstatymų projektai sudaro galimybes *sumažinti nuteistųjų skaičių pataisos įstaigose, sutaupyti valstybės lėšų*, skiriamų nuteistųjų pataisos įstaigose išlaikymui, o BK pataisos turėtų užtikrinti, kad *laisvės atėmimo bausmė būtų skiriama rečiau ir (ar) jos trukmė sutrumpėtų*.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Numatoma, kad Įstatymų projektai neturės neigiamų pasekmių.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektų priėmimas turės teigiamos įtakos kriminogeninei situacijai ir neturės įtakos korupcijai.

Pažymėtina, kad, atsižvelgiant į 2018-2021 m. gautų nagrinėti baudžiamųjų bylų I-ąja instancija (*tiesiogiai, tiesiogiai teismuose*) statistinę informaciją, matyti, kad BK projektu siūlomi pakeitimai apytiksliais duomenimis paliestų iki 1/10 visų ataskaitiniais metais išnagrinėtų baudžiamųjų bylų. Šiame kontekste pažymėtina, kad BK projektu keičiamų nusikalstamų veikų skaičius viso 2018-2021 m. sudarė *net 3 925 baudžiamąsias bylas* (atitinkamai 2018 m. sudarė – 1023 baudžiamąsias bylas (5,8 proc. nuo visų gautų baudžiamųjų bylų I-oje instancijoje), 2019 m. – 1022 bylas (5,7 proc.), 2020 m. – 1056 bylas (6,2 proc.), 2021 m. – 824 bylas (5,4 proc.)). Atkreiptinas dėmesys į tai, kad pateikta statistinė informacija *neapima baudžiamųjų bylų nagrinėjimo apeliacinės instancijos teisme*, kadangi pagal atskiras nusikalstamas veikas ši informacija nėra sisteminama ir skelbiama. Atsižvelgiant į tai, neabejotina, kad BK projektu siūlomi pakeitimai *turės ženklią, pozityvią įtaką baudžiamąsias bylas nagrinėjančių teismų darbo krūviui*. Taip pat, nors BK projektu siūlomų dekriminalizuoti ar iš dalies dekriminalizuoti nusikalstamų

⁴³ Pažymėtina, kad baudžiamojo įstatymo normų *sankcijų* sisteminė peržiūra bus atliekama, įgyvendinant Aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2020 m. gruodžio 11 d. nutarimu Nr. XIV-72, 193.6. p. nuostatos (Baudžiamojo kodekso ex post vertinimas) įgyvendinimo priemonę – atlikti nusikalstamų veikų sankcijų sistemos analizę, įvertinti jų proporcingumą, pagrįstumą ir tarpusavio suderinamumą, parengti Baudžiamojo kodekso pakeitimus (8.2.8.).

veikų skaičius bendroje statistinėje analizėje sudaro iki 1/10 visų gautų baudžiamųjų bylų, tačiau svarbu akcentuoti tai, kad BK projektu yra keičiamos tos nusikalstamos veikos (pavyzdžiui, BK 182 straipsnyje įtvirtintas sukčiavimas, BK 183 ir 184 straipsniuose įtvirtinti turto pasisavinimo bei išvaistymo nusikaltimai, BK 221 straipsnyje numatytas deklaracijos, ataskaitos ar kito dokumento nepateikimas, BK 222 ir 223 straipsniuose įtvirtinti, su finansine apskaita, susiję nusikaltimai bei kiti nusikaltimai ekonomikai ir finansų tvarkai), kurias yra sunkiausia išaiškinti bei kurių ikiteisminis tyrimas, baudžiamųjų bylų nagrinėjimo terminas užtrunka ilgiausią laiką. Pažymėtina, kad absoliuti daugumą aptariamų nusikalstamų veikų, įvertinus Nacionalinės teismų administracijos pateiktus duomenis, buvo nagrinėjamos I-osios instancijos teisme daugiau, kaip 6 mėnesius (o iš jų net beveik 40 procentų buvo nagrinėjamos ilgiau, negu 12 mėnesių).

Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad vadovaujantis Informatikos ir ryšių departamento pateiktais duomenimis už 2020-2021 m., matyti, kad BK projektu keičiami galiojančio BK straipsniai (apibendrintų duomenų pagrindu) galimai turėtų įtakos *net iki 2 282 per ataskaitinį laikotarpį ištirtiems nusikaltimams*, kas atitinkamai sudaro iki 7 proc. visų, per aptariamą laikotarpį ištirtų, nusikaltimų. Todėl neabejotina, kad BK projektu siūlomi pakeitimai *reikšmingai įtakos ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų bei prokurorų darbo krūvį*.

Kartu, pažymėtina ir tai, kad BK projektu siūlomi pakeitimai ženkliai prisidės prie apylinkės teismų darbo krūvio mažinimo. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad BK projektu, keliant minimalią baudžiamosios atsakomybės ribą – BK XXXI skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai) 150 MGL apimtimi; BK XXXII skyriuje (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai finansų sistemai) 50, 200 ar BK 219 straipsnio atveju – 300 MGL apimtimi ir pan. – tam tikros nusikalstamos veikos būtų apskritai priskirtinos civiliniams deliktams ar administraciniam nusižengimams. Taigi, neabejotina, kad *apylinkės teismų darbo krūvis mažės*, kadangi yra ženkliai keliama baudžiamosios atsakomybės atsiradimo riba arba tam tikros nusikalstamos veikos apskritai yra dekriminalizuojamos.

Šiame kontekste svarbu akcentuoti ir tai, kad BK projektu siūlomi pakeitimai, pavyzdžiui, susiję su BK 207, 219, 220, 221, 222 straipsniais, prisidės prie apylinkės teismų darbo krūvio sumažinimo, kadangi apytiksliais duomenimis iki 300 baudžiamųjų bylų dėl aptariamų BK straipsnių būtų *nagrinėjamos ne apylinkės, o apygardos teismuose*, kadangi įvedamos kvalifikuotos, *sunkių* nusikaltimų kategoriją atitinkančios nusikalstamų veikų sudėtys. Atitinkamai, vadovaujantis Nacionalinės teismų administracijos pateikta statistine informacija, šiame kontekste analogiška *pozityvi įtaka bus padaryta ir ikiteisminio tyrimo pareigūnų bei prokurorų darbo krūviams*. Dėl aiškaus BK projektu siūlomo įtvirtinti nusikalstamų veikų diferencijavimo, atitinkamai baudžiamųjų bylų *krūvis tolygiau pasiskirstys* tarp žemesnės ir aukštesnės grandies ikiteisminio tyrimo institucijų bei prokuratūrų, kas neabejotinai turės *teigiamą įtaką* jų darbo kokybei bei ikiteisminių tyrimų trukmei.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymų projektų priėmimas esminės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturės, kartu BK projektu siūlomais BK XXXI skyriaus (Nusikaltimai ir baudžiamieji nusižengimai ekonomikai ir verslo tvarkai) pakeitimais *ženkliai sumažins* šiuo metu egzistuojančią nepagrįstai neproporcingą baudžiamosios teisės intervenciją į verslo santykius.

8. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, kitų teisės aktų priimti, keisti ar pripažinti negaliojančiais nereikės.

9. Ar įstatymų projektai parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų. Įstatymų projektuose naujų sąvokų nėra.

10. Ar įstatymų projektais atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir yra suderinti su Europos Sąjungos teisės aktais.

11. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Įstatymų projektams įgyvendinti nereikės įgyvendinamųjų teisės aktų.

12. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos (toliau – Kalėjimų departamentas) duomenimis⁴⁴, kalinčių asmenų skaičius 2020 m. gruodžio 31 d. buvo 4541, iš jų 1202 asmenys yra nuteisti dėl nusikalstamų veikų, už kurias BK projektu siekiama sušvelninti baudžiamąją atsakomybę, įvykdymo⁴⁵. Preliminariais duomenimis, maždaug **26,47 proc.** kalinčių asmenų **gali** paliesti BK projektu numatytas baudžiamosios atsakomybės švelninimas⁴⁶. Atsižvelgiant į tai, kad reikėtų perteisti minėtus asmenis, trumpuoju laikotarpiu gali padidėti apylinkių bei apygardų teismų darbo krūviai. Tuo atveju, jeigu vėsi nutęstieji vienu metu kreipsis dėl perteisimo *atitinkamais metais* (kas yra sunkiai tikėtina) **1202 baudžiamųjų bylų peržiūrų pirmaisiais metais po BK projekto priėmimo tesudarytų tik 6, 98 proc. metinio teismų darbo krūvio, kurio tuo tarpu jau nebeliktų sekančiais kalendoriniais metais**. Tačiau, neabejotina, kad ilguoju periodu *Lietuvos Respublika ženkliai sutaupytų dėl reikšmingai sumažėjusio kalinčių asmenų skaičiaus, sumažėjusios tikimybės būti įkalintam, trumpesnių laisvės atėmimo bausmės vidurkių, platesnio alternatyvių bausmių taikymo bei apskritai sumažėjusio baudžiamųjų bylų skaičiaus tiek apylinkių, tiek apygardų teismuose*.

Šiame kontekste pažymėtina, kad remiantis Kalėjimų departamento duomenimis⁴⁷, vieno kalinčio asmens išlaikymui vidutiniškai per dieną panaudotų lėšų laisvės atėmimo įstaigose dydis 2020 m. buvo **37,31 Eur (13 618 Eur per metus)**. Atitinkamai sušvelninus **1202 kalinčių asmenų** bausmes nors vienai dienai būtų sutaupyta maždaug iki **44 846 Eur per dieną, kas atitinkamai sudaro 16,368 mln. Eur per metus**. Kartu, akcentuotina ir tai, kad BK projektu siūlomi pakeitimai sukurtų prielaidas ateityje taikyti ženkliai trumpesnes laisvės atėmimo bausmes ar apskritai netaikyti laisvės atėmimo bausmės, kas neabejotinai sukurs prielaidas Lietuvos Respublikos biudžetui sutaupyti dar didesnę pinigų sumą, kuri būtų skirta šių nuteistųjų išlaikymui pataisos įstaigose. Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu siūloma baudžiamosios atsakomybės *švelninimo apimtis yra itin didelė* ir neatsiejama nuo vieno „populiariausių“ – turtinių nusikalstamų veikų, Teisingumo ministerijos vertinimu, tikėtis, **kad vidutiniškai laisvės atėmimo bausmės sutrumpės bent vieneriais metais (minimaliai), yra statistiškai pagrįsta, dėl ko bus sutapta**

⁴⁴ Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos 2020 m. sausio – gruodžio mėn. nuteistųjų laisvės atėmimu skaičiaus, sudėties (pagal padarytą nusikaltimą, amžių, bausmės terminą ir kt.) ir jų kaitos statistinės suvestinės 4 punktas.

⁴⁵ O būtent: už vagystę – 512 asmenys; už vagystę, padarytą stambiu mastu – 37; už plėšimą – 337; už turto prievartavimą – 39; už sukčiavimą – 244; už kontrabandą – 33.

⁴⁶ Tikslių skaičių paskaičiuoti nebūtų galimybės, kadangi reikalingi detalesni statistiniai duomenys, kurie nėra skelbiami, be kita ko, kiekvieno nuteistojo padarytos nusikalstamos veikos aplinkybės yra skirtingos (kiekvienoje byloje gali skirtis pagrobto turto vertė, kontrabandos dalyko vertė ir pan., siekiant gauti tikslų skaičių reikia turėti tikslus duomenis apie kiekvieną padarytą nusikalstamą veiką).

⁴⁷ Kalėjimų departamento prie Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos Vieno asmens išlaikymui vidutiniškai per dieną panaudotų lėšų laisvės atėmimo įstaigose 2020 m. ataskaita.

beveik 17 mln. eurų biudžeto lėšų (atitinkamai, jeigu laisvės atėmimo bausmė vidutiniškai sumažėtų iki 2 metų – **34 mln. eurų**, 3 – **51 mln. eurų** ir t.t.). Atsižvelgiant į tai, kad BK projektu skirtinos laisvės atėmimo bausmės *vidurkis yra ženkliai mažinamas*, kas neabejotinai sumažins ir šių metu laisvės atėmimo bausmę atliekančių asmenų laisvės atėmimo bausmę, *bent vieneriais metais* (labai tikėtina, kad daugiau). Lietuvos Respublika sutaupyta aukščiau paminėtas biudžeto lėšų sumas galėtų panaudoti užtikrinant geresnes sąlygas laisvės atėmimo bausmę atliekantiems asmenis dėl jų ženklaus sumažėjimo. Teisingumo ministerijos vertinimu, potencialūs biudžeto lėšų sutaupymai ties trumpuoju, ties ilguoju laikotarpiu kompensuos trumpalaikį teismų darbo krūvio padidėjimą dėl galimos jau priimtų apkaltinamųjų nuosprendžių peržiūros, o šias valstybės lėšas bus galima skirti visų ikiteisminio tyrimo subjektų, teismų bei penitencinės sistemos materialinių sąlygų gerinimui, resocializacijos programoms plėsti bei gerinti ir pan.

13. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Pabrėžtina, kad Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija 2019 m. sausio 24 d. raštu Nr. (1.39)7R-452 ir 2021 m. gegužės 24 d. raštu Nr. (1.39E) 7R-2858 kreipėsi į visas suinteresuotas institucijas, įskaitant visas ministerijas, Lietuvos teismus, prokuratūrą, teisėsaugos institucijas bei mokslo įstaigas, kurių *absoliuti dauguma pritarė* šio rašto 3 punkte išdėstytiems BK Specialiosios dalies sisteminiams trūkumams, *pažymėdamos* valstybės baudžiamosios politikos (kaip *ultima ratio* priemonės) *sisteminio harmonizavimo ir subalansavimo poreikį* šio rašto 3 punkte nurodytomis kryptimis bei pateikdamos preliminarūs pasiūlymus ir vertinimus dėl valstybės baudžiamosios politikos švelninimo ir subalansavimo galimybių, kurie buvo įvertinti Įstatymų projektų rengimo metu.

Įstatymų projektai buvo derinti su Teisėjų taryba, Generaline prokuratūra, Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentu prie Vidaus reikalų ministerijos, Finansų ministerija, Nacionaline teismų administracija, Narkotikų, tabako ir alkoholio kontrolės departamentu, Lietuvos socialinių mokslų centro Teisės institutu, Valstybiniu patentu biuru.

14. Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai

Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiems Įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną *Eurovoc*: „*Baudžiamasis kodeksas*“, „*baudžiamoji atsakomybė*“, „*didelė turtinė žala*“, „*nusikalstama veika*“, „*MGL*“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Nėra.